

KU
1985/86:30

Konstitutionsutskottets betänkande 1985/86:30

om riksdagens arbetsformer, m. m.

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande det pågående försöket med vissa nya inslag i riksdagens arbetsformer och ett antal under allmän motionstid väckta motioner om riksdagens arbetsformer och riksdagsledamöternas arbetsvillkor, m. m. Några motioner som gäller det pågående utredningsarbetet på det författningspolitiska området tas också upp i sammanhanget.

De svårigheter som uppkommit med det nya frågeinstitutet medför enligt utskottet att försöket inte bör fortsättas någon längre tid i dess nuvarande form. En återgång helt och hållet till det gamla systemet anser utskottet emellertid inte vara önskvärd utan att först andra lösningar fått prövas. Utskottet framhåller härvid att också det tidigare frågeinstitutet hade brister vilka utgjort starka motiv för att pröva en annan ordning.

Utskottets arbetsgrupp för arbetsförhållandena i riksdagen får undersöka vilka förändringar som är möjliga med sikte på att tidigt under kommande höst lägga fram förslag till utskottet. Arbetsgruppen får även uppmärksamma reglerna för interpellationsdebatterna och pröva om det går att åstadkomma en lösning som ger möjlighet till samordning av fråge- och interpellationsdebatter. Vidare skall arbetsgruppen överväga åtgärder i syfte att stimulera intresset för informationsstunden på torsdagarna.

I avvaktan på att utskottet kan återkomma till riksdagen med ett förslag förordar utskottet att försöksverksamheten förlängs till årsskiftet 1986-1987. Detta gäller dock inte förslaget om en gemensam dag för utskottens sammanträden under sommaruppehållet.

Utskottet har funnit att det inte finns förutsättningar för att fastställa en sådan gemensam sammanträdesdag under sommaren 1986.

I samband med behandlingen av försöksverksamhetens fortsättning tar utskottet upp en under den allmänna motionstiden väckt motion som rör det nya frågeinstitutet. Motionen besvaras med hänvisning till vad utskottet föreslagit.

Övriga motioner som behandlas i ärendet gäller bl. a. följande ämnen, nämligen:

ledamöternas arbetsvillkor,
utskottsorganisationen,
budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna,
riksdagens tidning,
satellit-TV i riksdagshuset,

tillfällig barn tillsyn för ledamöternas barn,
minoritetsskyddet i regeringsformen och riksdagsordningen,
den gemensamma valdagen och mandatperiodernas längd,
spärregler vid riksdagsvalet,
sammansättningen av riksdagens utskott.

Beträffande arbetsvillkoren för riksdagens ledamöter erinrar utskottet om att folkstyrelsekommitténs arbete nu är inne i ett slutskede och det finns därför förutsättningar för att inom en relativt kort tidrymd kunna ta ställning till vilka åtgärder som bör vidtas för att förbättra villkoren för riksdagsarbetet. Utskottet anser också att utskottets arbetsgrupp på nytt bör ta upp olika frågor som gäller servicen till ledamöterna och även göra en förnyad prövning rörande voteringarna i kammaren.

Utskottet avstyrker ett förslag om att frågan om riksdagens tidning skall tas upp till förnyad behandling. Vissa ändringar i de för tidningen gällande riktlinjerna bör enligt utskottet dock kunna övervägas.

Med anledning av den motion som väckts om barn tillsyn för ledamöternas barn förordar utskottet att förvaltningskontoret får i uppdrag att undersöka behovet av barn tillsyn.

I övrigt avstyrks motionerna eller anses vara besvarade med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Reservationer föreligger i fråga om riksdagens tidning (c) och beträffande mottagning av satellit-TV i riksdagshuset (vpk).

I ärendet har lämnats särskilda yttranden rörande beredningen av de alkoholpolitiska frågorna i riksdagen och beträffande frågan om sammansättningen av riksdagens utskott.

Motionerna

I detta betänkande behandlas de under den allmänna motionstiden väckta motionerna

1985/86:K207 av Ulf Adelson m. fl. (m), vari yrkas såvitt nu är i fråga

13. att riksdagen uttalar att fyraåriga mandatperioder och skilda valdagar för riksdags- och kommunalval bör införas.

14. att riksdagen uttalar att minoritetsskyddet i regeringsformen och riksdagsordningen skall stärkas i enlighet med vad som i motionen anförts.

1985/86:K213 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pågående utredningsarbete bör ha inriktningen att den nuvarande 4-procentsspärren vid val till riksdagen slopas.

1985/86:K214 av Karin Söder m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga

2. att riksdagen beslutar att RO 4:10 andra stycket skall ha följande lydelse:

Begär minst en tredjedel av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende att upplysningar eller yttranden skall inhämtas från myndighet som avses i första stycket, skall utskottet föranstalta om detta, såvida det icke finner att därmed förenat dröjsmål med ärendets behandling skulle leda till avsevärt men. Utskottet skall i det betänkande som avges i ärendet utförligt ange de skäl som föranlett utskottet att avslå minoritetens begäran.

1985/86:K218 av Alf Svensson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till förändringar av grundlagen så att åtskilda valdagår och fyraåriga mandatperioder införs,
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära grundlagsförslag i syfte att ersätta nuvarande mandatfördelnings spärr vid val till riksdagen med t. ex. ett intrapningsystem enligt vad som anförts i motionen.

1985/86:K303 av Görel Bohlin (m), vari yrkas att riksdagen beslutar ändra namnet på trafikutskottet till kommunikationsutskottet.

1985/86:K304 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att beredningen av frågan om partiernas utskottsrepresentation bör ha som utgångspunkt att varje parti som vid val till riksdagen erhållit minst 4 % av rösterna i riket tillförsäkras representation i riksdagens utskott motsvarande styrkeförhållandena i riksdagen.

1985/86:K305 av Nils Berndtson m. fl. (vpk), vari yrkas att riksdagen uttalar att sammanträden i utskott och kammare endast i undantagsfall bör genomföras under den allmänna motionstiden.

1985/86:K307 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk, s, m, fp, c), vari yrkas att riksdagen beslutar om bättre arbetsförhållanden för riksdagsledamöterna.

1985/86:K309 av Anders Björck (m), vari yrkas att riksdagen ger i uppdrag till riksdagens förvaltningskontor att vidta erforderliga åtgärder i syfte att möjliggöra satellit-TV-mottagning i riksdagens lokaler.

1985/86:K310 av Elver Jonsson och Börje Stensson (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående beredning av alkohol- och narkotikafrågor i riksdagen.

1985/86:K311 av Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (c), vari yrkas att riksdagen beslutar uppdrå åt talmanskonferensen att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag om en riksdagens tidning i enlighet med vad som angetts i motionen.

1985/86:K313 av Sture Ericson (s), vari yrkas att riksdagen beslutar ändra sin arbetsordning så att var fjärde vecka under sessionstiden är fri från sammanträden i plenum och utskott.

1985/86:K315 av Karin Ahrland (fp), vari yrkas att riksdagen beslutar att redan under vårsessionen upphöra med den pågående försöksverksamheten vad gäller frågestunderna och återgå till den ordning som rådde före detta riksmöte.

1985/86:K316 av Maria Leissner (fp), vari yrkas att riksdagen uppdrar åt riksdagens förvaltningsstyrelse att utreda efterfrågan på och möjliga former för en flexibel barn tillsyn i riksdagen för ledamöter och anställda.

1985/86:K317 av Daniel Tarschys och Birgit Friggebo (båda fp), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar uppdrå åt förvaltningsstyrelsen att utarbeta en plan för utvidgad sekreterarservice åt ledamöterna,
2. att riksdagen beslutar att på prov t. o. m. utgången av 1986/87 års riksmöte företa voteringar endast under dagplena.

1985/86:K319 av Pär Granstedt (c), vari yrkas att riksdagen beslutar att ge förvaltningsstyrelsen i uppdrag att undersöka möjligheterna att i riksdagshuset ta emot sändningarna från Cable News Network i enlighet med vad som anges i motionen.

1985/86:K320 av Rune Gustavsson m. fl. (c), vari yrkas att riksdagen beslutar att tillsätta ett särskilt utskott med uppgift att initiera, bereda och för riksdagen presentera förslag till beslut rörande vård av aidssjuka och HTLV-III-infekterade samt förslag till förebyggande insatser.

1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) vari yrkas såvitt nu är i fråga

3. att riksdagen hos regeringen begär att folkstyrelsekommittén snarast lämnar förslag om införande av skilda valdagar,

4. att riksdagen hos regeringen begär att folkstyrelsekommittén snarast lämnar förslag om införande av fyraåriga mandatperioder.

1985/86:K713 av Owe Andréasson och Helge Hagberg (s), vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om att låta pröva förutsättningarna för gemensam valdag för val till riksdag, landsting, kommunfullmäktige och kyrkofullmäktige.

1985/86:K801 av Bo Hammar (vpk), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagens ledamöter.

Inledning

Riksdagen beslutade våren 1985 om en försöksverksamhet med vissa nya inslag i arbetsformerna (prop. 1984/85:190, KU 1984/85:36). Initiativet till försöksverksamheten hade tagits av folkstyrelsekommittén.

En tanke bakom flera av de på försök genomförda förändringarna är att debatterna skall bli aktuella och livaktigare. I enlighet härmed prövas under innevarande riksmöte ett nytt frågeinstitut där frågor som väckts senast tisdag kl. 13.00 skall besvaras vid en frågestund på torsdagseftermiddagen samma vecka. Antalet anföranden i frågedebatterna och tiden för varje anförande har begränsats så att varje talare får hålla högst fyra minuter i en och samma frågedebatt.

Nya debattregler prövas också för interpellationsdebatterna. Syftet härmed är främst att förhindra att dessa debatter blir för utdragna.

En annan nyhet är att regeringen vid en informationsstund i anslutning till torsdagens frågestund kan lämna upplysningar direkt i kammaren om beslut som fattats vid torsdagens regeringssammanträde. Riksdagens ledamöter kan ställa frågor om den information som lämnas.

Ytterligare inslag i försöksverksamheten gäller bl. a. anordnandet av fristående debatter i aktuella ämnen och åtgärder för att utjämna kammarens arbetsbörda.

För närmare information om de olika inslagen i försöksverksamheten hänvisas till det ovan nämnda utskottsbetänkandet.

Försöksverksamheten bör enligt folkstyrelsekommittén kunna pågå hela

valperioden. Giltighetstiden för de lagändringar som gjorts för vissa av inslagen i försöket är emellertid begränsad till det innevarande riksmötet. En fortsättning av försöksverksamheten också under nästa riksmöte förutsätter sålunda att riksdagen fattar ett nytt beslut i frågan.

Konstitutionsutskottets arbetsgrupp för arbetsförhållandena i riksdagen har följt försöksverksamheten och har tagit fram ett underlag för utskottets behandling av frågan om försöksverksamhetens fortsättning under 1986/87 års riksmöte. Inom arbetsgruppen har framförts önskemål om förändringar i vissa hänseenden, bl. a. vad gäller tidpunkten på dagen för informations- och frågestundernas förläggning.

Utskottet behandlar i sammanhanget även några under den allmänna motionstiden i år väckta motioner rörande riksdagen. Flera av motionerna behandlar riksdagsledamöternas arbetsvillkor och har en direkt anknytning till folkstyrelsekommitténs arbete. Några motionsförslag gäller önskemål om vissa förändringar i utskottsorganisationen. I övrigt behandlas i motionerna skilda frågor, såsom budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna, riksdagens tidning, mottagning av satellit-TV i riksdagshuset och anordnandet av någon form av tillfällig barntillsyn för riksdagens ledamöter. Beträffande samtliga nu nämnda motioner har viss beredning ägt rum i utskottets särskilda arbetsgrupp.

Folkstyrelsekommitténs arbete har uppmärksamrats i flera motioner under allmänna motionstiden i år. Det gäller bl. a. de grundläggande författningspolitiska frågorna om mandatperiodernas längd och den gemensamma valdagen. Dessa motioner behandlas också i betänkandet. Vidare tas upp några motioner som gäller 4-procentsspärren vid riksdagsvalet, sammansättningen av riksdagens utskott och vissa frågor rörande minoritetsskyddet i regeringsformen och riksdagsordningen.

Försök med nya arbetsformer

Frågeinstitutet

I det nya frågeinstitutet besvaras frågor endast på torsdagar. Vid vilken tidpunkt på torsdagen frågestunden skall börja är inte fastställd i riksdagsordningen (RO). Hittills under försöksperioden har frågestunderna alltid förlagts till kl. 15.00.

För att en fråga skall bli besvarad vid frågestunden skall den ha väckts senast kl. 13.00 tisdagen innan. I praktiken väcks en stor del av frågorna på tisdagar. Ofta inlämnas då nästan hälften av de frågor som väcks under veckan närmast före frågestunden.

En fråga som inte besvaras förfaller om inte frågeställaren senast kl. 13.00 tisdagen före nästkommande frågestund meddelar kammarkansliet att frågan skall stå kvar. En fråga kan på detta sätt förnyas en gång i veckan och kan alltså som tidigare komma att stå kvar till dess den besvaras. Förnyelse av väckta frågor har blivit mer regel än undantag.

För att statsråden så snart som möjligt skall få besked om väckta frågor översänds numera samtliga frågor med telefax förutom att de sänds över med den ordinarie budgången.

För att det skall vara möjligt för kammarkansliet att snabbt få godkännande på en föreslagen justering i formuleringen av en inlämnad fråga har talmanskonferensen rekommenderat, att den som vill väcka en fråga på tisdag förmiddag antingen lämnar in frågan själv till kammarkansliet eller per telefon med kammarsekreteraren får bekräftat att frågan är korrekt. Om så inte sker måste kammarkansliet, enligt rekommendationen, kunna utgå ifrån att kanslichefen eller annan handläggare på resp. partikansli har fullmakt att ta ställning till ifrågasatt justering.

I regeringskansliet tillämpas under innevarande riksmöte vissa riktlinjer för den del av försöksverksamheten som berör regeringskansliet. Enligt dessa riktlinjer gäller som huvudregel att alla frågor som framställts senast kl. 13.00 på tisdagen skall besvaras vid den följande frågestunden. I riktlinjerna förutsätts att undantag från denna regel görs bara om statsrådet är bortrest eller upptaget av något annat viktigt engagemang eller om frågesvaret kräver särskilt omfattande förberedelser e. d.

Om ett statsråd har förhinder en viss torsdag underrättar vederbörande departement kammarkansliet om detta senast kl. 10.00 torsdagen innan. Skulle hinder uppkomma senare sker en sådan underrättelse så snart som möjligt.

Det finns i och för sig inte något hinder mot att en fråga ställs till ett statsråd även om det står klart att detta statsråd har förhinder vid nästkommande frågestund. Konstitutionsutskottet förutsatte att det i sådana fall övervägs inom regeringskansliet om något annat statsråd skall lämna svaret (KU 1984/85:36). Enligt regeringskansliets riktlinjer bör en fråga överlämnas till ett annat statsråd bara i undantagsfall och efter samråd mellan berörda departement.

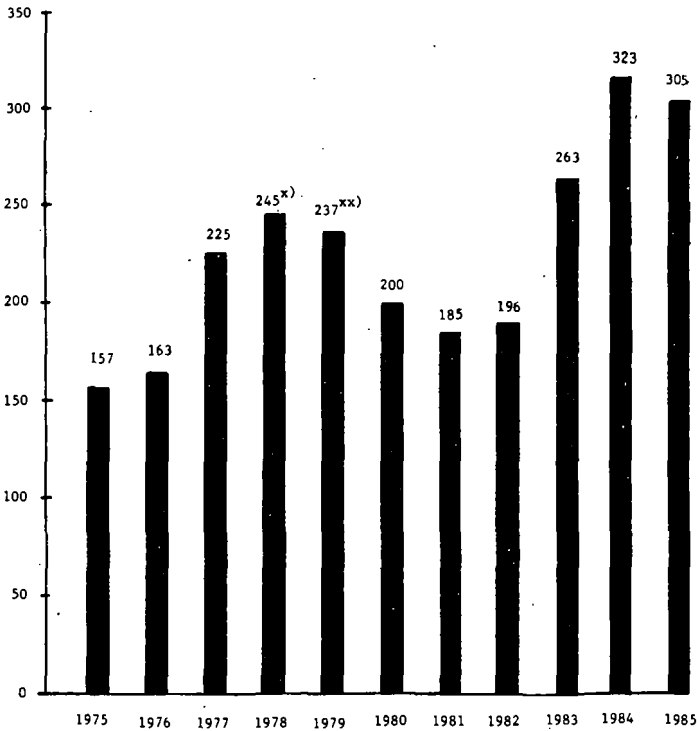
Det har tidigare förekommit att det i en och samma fråga ställts upp till fyra olika delfrågor. Talmanskonferensen rekommenderade i början av oktober att ledamöterna i en och samma fråga inte bör ställa mer än *en* fråga. Undantag kan enligt rekommendationen göras för det fall att en ledamot ställer en fråga om något som han fått kännedom om, t. ex. genom en tidningsnotis. I ett sådant fall ter det sig naturligt, menar talmanskonferensen, att frågeställaren får begära bekräftelse på eller information om sakförhållandet samt i en följdfråga får efterhöra om statsrådet avser att vidta några åtgärder med anledning av den inträffade händelsen.

Av tillgänglig statistik avseende kammararbetet under höstarna 1975–1985 framgår att antalet väckta frågor visar en kraftig uppgång fr. o. m. höstarna 1981 och 1982. Antalet väckta frågor under hösten 1985 är något mindre än hösten 1984, men antalet är större än något av åren 1975–1983 (se *figur 1*, s. 7). Kammarstatistiken visar också en successiv ökning vad gäller väckta interpellationer fr. o. m. hösten 1982 t. o. m. hösten 1985. Den uppåtgående trenden kvarstår alltså här (se *figur 2*, s. 7).

Folkstyrelsekommittén räknade med att de nya reglerna skulle kunna innebära en förskjutning mellan spörsmålsinstituten till interpellationsinstitutets förmån. Den statistik som nu är tillgänglig torde inte kunna ge något underlag för en bedömning härvidlag.

Vad gäller frågedebatterna innebär de nya reglerna att varje talare får hålla högst tre anföranden, varav det första får räcka längst två minuter och

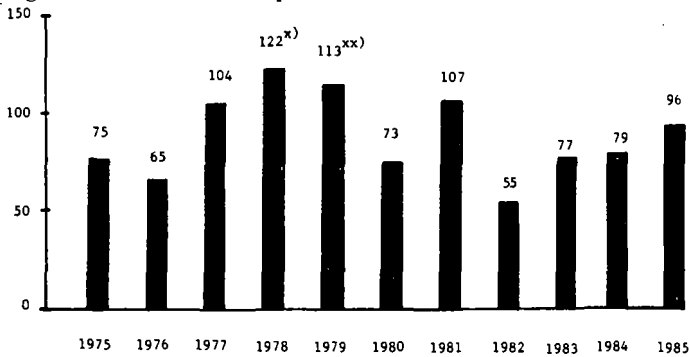
Figur 1. Antalet väckta frågor höstarna 1975–1985

x) Härav har 32 frågor p.g.a. regeringsskifte inte besvarats

xx) " " 15 " " " " " "

Figur 2. Antalet väckta interpellationer höstarna 1975–1985

x) Härav har 28 interpellationer p.g.a. regeringsskifte inte besvarats

xx) " " 9 " " " " " "

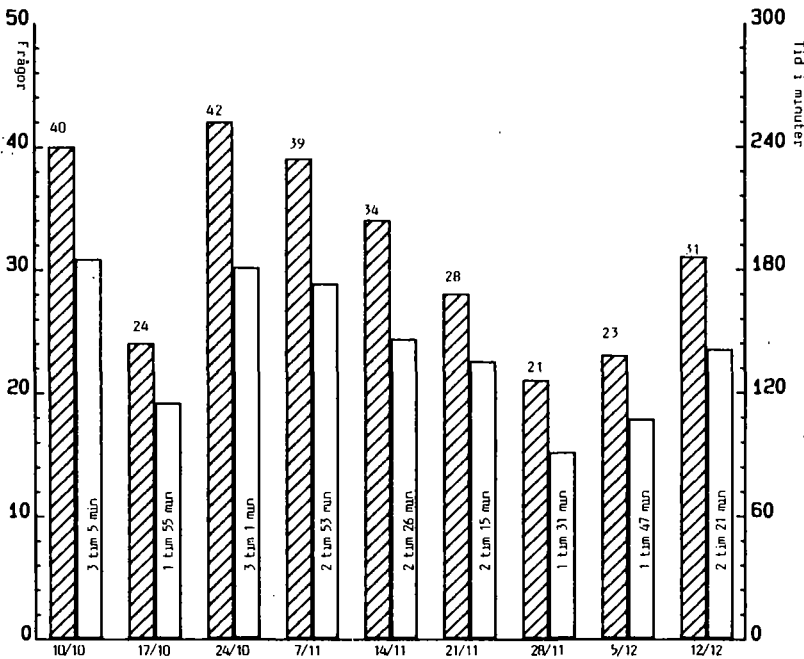
vardera av andra och tredje anförandet får räcka längst en minut. En frågedebatt där endast statsrådet och en frågeställare deltar är sålunda begränsad till åtta minuter.

Någon tidsmässig begränsning för frågestunden finns inte för närvarande. Kommittén ansåg att frågestunden borde kunna få ta i anspråk ungefär en timme. Skulle det visa sig att frågestunderna tar väsentligt längre tid i anspråk bör det enligt kommittén övervägas att införa begränsningar av något slag.

Av de 305 frågor som väcktes hösten 1985 besvarades 282 under hösten och

14 efter julupphållet. Några frågor (9) lämnades obesvarade. I figur 3 visas hur de under hösten besvarade frågorna fördelade sig på de nio frågestunder som då hölls och hur lång tid som varje frågestund har tagit.

Figur 3. Fördelning av besvarade frågor på frågestunderna hösten 1985

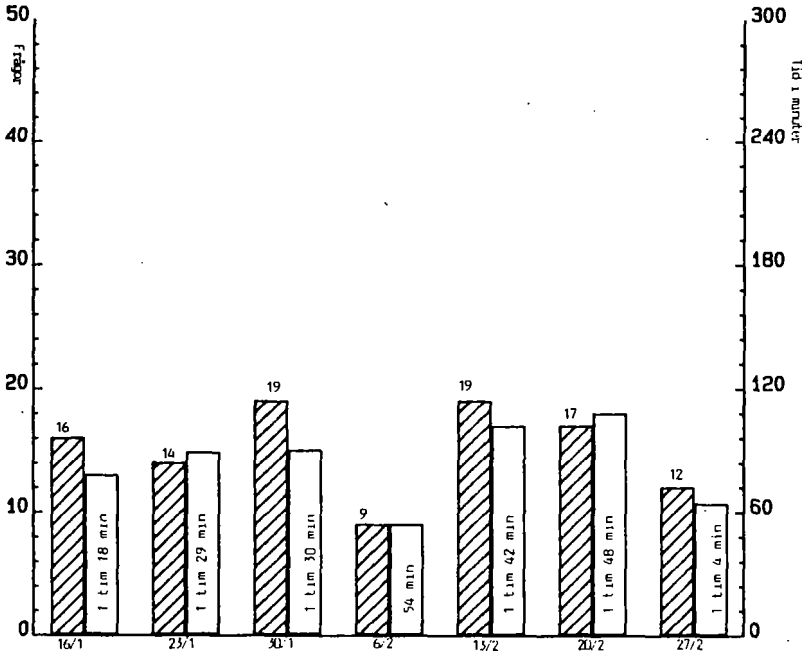
Under hösten föranledde varje fråga en genomsnittlig svarstid på 4–5 minuter. Enligt det tidigare debattsystemet tog varje frågedebatt i genomsnitt i anspråk en tid om 7–8 minuter.

Det högsta antalet anföranden utnyttjades i ca 19 % av debatterna med två debattörer. I ca 33 % av debatterna använder sig talarna av två anföranden var. Ca 42 % av debatterna avslutades efter statsrådets svar samt frågeställarens replik på detta.

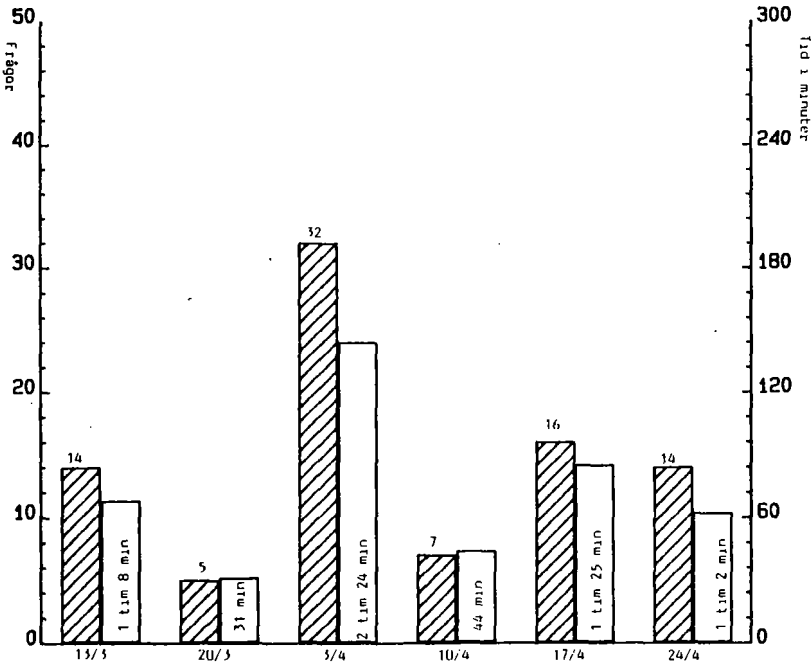
Av figur 4 och figur 5 framgår fördelningen av besvarade frågor på frågestunderna under januari och februari resp. mars och april i år samt hur lång tid varje frågestund tagit i anspråk. Det högsta antalet anföranden har under januari–april utnyttjats i ca 23 % av debatterna med två debattörer. Ca 39 % av dessa debatter avslutades efter två anföranden från vardera talare. Antalet debatter som avslutats endast efter statsrådets svar och frågeställarens replik på detta har gått ned från ca 42 % till ca 31 %. Framst vad gäller debatter som förts med endast ett anförande från varje talare är variationerna inom den mätta perioden stora. Under frågestunderna i januari och februari fördes i genomsnitt ca 20 % av debatterna med två anföranden. Under perioden mars och april var detta fallet i ca 45 % av alla debatter med två debattörer.

Figur 4. Fördelningen av besvarade frågor på frågestunder under januari och februari 1986

KU 1985/86:30

Figur 5. Fördelningen av besvarade frågor på frågestunder under mars och april 1986

Under september 1985 höll förvaltningskontoret överläggningar med personalorganisationerna i riksdagen med anledning av ett förslag till veckoschema för kammarens sammanträden. Personalorganisationerna påpekade härvid bl. a. att omläggningen av arbetet på torsdagarna sannolikt skulle medföra ett ökat övertidsuttag för kammarens personal, en grupp som enligt organisationerna redan tidigare hade ett omfattande övertidsarbete. Personalorganisationerna uttalade att effekterna för personalen måste vägas in i samband med utvärderingen av försöksverksamheten.

Från företrädare för personalorganisationerna i riksdagen har under hand inhämtats att frågestunderna visserligen har tagit kortare tid i anspråk än man tidigare räknat med, men att det ännu inte går att dra några slutsatser för framtiden eftersom arbetsbelastningen i kammaren under hösten varit mindre än vanligt.

Vissa svårigheter med den nya ordningen som påtalats har ett samband med den absoluta bundenheten till torsdagen som enda dag i veckan för frågedebatterna och tidpunkten på dagen för frågestunden.

Enligt motion 1985/86:K315 av Karin Ahrlund (fp) medför en frågestund i veckan en alltför stor anhopning av frågor på samma dag. Tidpunkten på dagen är enligt motionären dessutom olycklig av flera skäl. Den ledamot som i vetskaper om att det inte blir något arbetsplenium en viss torsdag kanske månader i förväg lovat besöka en partiförening e. d. ute i landet måste, fortsätter motionären, antingen ställa in sitt besök där eller avstå från att ta upp en aktuell fråga. Vidare är det enligt motionären uppenbart att massmediernas möjligheter och intresse av att bevaka frågesvaren minskar ju senare på dagen de kommer. Eftersom ett av syftena med frågestunderna är att riksdagsdebatterna skall nå ut till medborgarna är detta olyckligt, menar motionären. Härtill kommer, framhålls det vidare i motionen, att svårigheten för en ledamot att passa just denna tid i veckan säkerligen lockar till fler interpellationer även i sådana ämnen som enligt praxis endast bör tas upp under en frågestund. Enligt motionären saknas anledning att fortsätta med det nya frågesystemet. Detta hindrar enligt motionären inte att utskottet eller kommittén återkommer med andra förslag i syfte att vitalisera frågestunderna.

Redaktören Lillemor Melsted vid TT:s riksdagsredaktion inbjöds till ett av arbetsgruppens sammanträden för att informera om hur det nya systemet fungerar från massmediernas synpunkt. Enligt Melsted bereder det normalt inga svårigheter att få ut referat av frågedebatterna till tidningarna i rätt tid de torsdagar då det besvaras mellan 10 och 20 frågor. Bevakningen av en frågestund som pågår i 1 1/2 till 2 timmar med början kl. 15.00 vållar därför inte några bekymmer. När en stor mängd frågor hopas vid frågestunden uppkommer svårigheter och det kan bli omöjligt att hinna sammanställa referat och få ut dessa i rätt tid. Referaten från frågedebatterna får då också hårdare konkurrens med annat nyhetsmaterial som anhopas i slutet av veckan, vilket innebär att referaten har svårare att få plats i nyhetsspalterna.

Under arbetsgruppens uppföljning av försöksverksamheten har inte framkommit några sådana nackdelar med det nya frågeinstitutet som givit arbetsgruppen anledning att omedelbart ta initiativ till att under den innevarande försöksperioden gå in och göra modifieringar eller att avbryta

försöket. I arbetsgruppen har emellertid, som redovisas i nästa avsnitt, väckts tankar om en tidigareläggning om möjligt av informationsstunden, vilket även skulle innebära att frågestunden skulle kunna förläggas tidigare på dagen.

Informationsstund på torsdagar

Regeringen har under försöksperioden möjlighet att vid en informationsstund på torsdageftermiddagen redovisa viktigare regeringsbeslut för riksdagen. Under ca 15 minuter kan regeringen lämna information om sådana regeringsbeslut som fattats vid torsdagens regeringssammanträde. Därefter har riksdagens ledamöter möjlighet att ställa frågor om den information som lämnats.

Informationsstunden har införts utan att regleras i riksdagsordningen. Det finns därför formellt inte någon spärr mot att det kan uppkomma en debatt som fortsätter utöver den halvtimme som informationsstunden får ta i anspråk. Konstitutionsutskottet (KU 1984/85:36, s. 30) har emellertid uttalat att informationsstunden inte bör få utgöra en utgångspunkt för en debatt i vanlig mening. Detta skulle enligt utskottet kunna inverka menligt på riksdagsarbetet. Frågorna till statsråden måste enligt utskottet gälla kompletterande sakupplysningar till den information som lämnats.

I de riktlinjer för försöksverksamheten som tillämpas i regeringskansliet anges vilken typ av information som anses lämpad för informationsstunden. Enligt riktlinjerna skall information lämnas endast beträffande beslut som inte redovisas för riksdagen på annat sätt. Information bör enligt riktlinjerna inte lämnas om t. ex. propositioner, skrivelser och lagrådsremisser. Däremot bör information kunna lämnas bl. a. om kommittédirektiv, särskilt viktiga förordningar, handelsavtal, konventioner, beslut om bidrag eller lån av större omfattning, viktigare beslut i andra förvaltningsärenden, t. ex. dataärenden och planärenden, dock inte utnämningsärenden. Information lämnas endast om sådana beslut som har tagits på regeringssammanträde samma dag. Information skall inte avse uppgifter som tidigare har offentliggjorts av regeringskansliet.

Konstitutionsutskottets arbetsgrupp prövade i oktober 1985 frågan om ytterligare riktlinjer för informationsstunden utöver dem som konstitutionsutskottet dragit upp i betänkandet KU 1984/85:36. Ett skäl härtill var att informationsstunden inte borde få ta alltför lång tid i anspråk och därmed skapa fördröjningar i riksdagsarbetet. Arbetsgruppen ansåg att en prövning av frågan borde anstå till dess vissa erfarenheter vunnits av den nya ordningen. Beträffande uppdelningen av informationsstunden i två "block" med ca 15 minuter ansåg arbetsgruppen att detta kunde visa sig vara mindre lämpligt för det fall två eller flera statsråd vill lämna information vid samma informationsstund. Arbetsgruppen förordade att det i sådant fall prövas en ordning som ger riksdagens ledamöter möjlighet att ställa kompletterande frågor direkt efter varje statsråds anförande.

Möjligheten att informera om regeringsbeslut har hittills utnyttjats vid tre tillfällen. Vid dessa tillfällen har informationsstunderna påbörjats kl. 15.00.

Informationsstunderna har därmed, som varit avsikten, blivit en inledning på veckans frågestund.

Den 14 november 1985 informerade industriministern om ett regeringsbeslut rörande ett stöd om 8 milj. kr. till stiftelsen Umeå Universitets Innovationscentrum (UMINOVA). Efter att informationen lämnats ställde två ledamöter frågor och industriministern replikerade. Informationsstunden varade i fem minuter.

Den 13 februari 1986 informerade finansministern under två minuter om att regeringen beviljat Saab-Scania tillstånd att ta i anspråk vissa allmänna investeringsfonder för investeringar på olika orter till ett sammanlagt belopp om 12,5 miljarder kronor. Några frågor till finansministern ställdes inte.

Den 27 februari 1986 informerade statsrådet Mats Hellström om regeringens beslut om en förordning med bestämmelser i syfte att förhindra att Sverige kan utnyttjas som genomgångsland för handel med avancerad teknisk utrustning som är illegal i andra länder. Under informationsstunden, som varade i fyra minuter, ställdes en fråga som statsrådet besvarade.

Med anledning av erfarenheterna av de hittillsvarande informationsstunderna har i arbetsgruppen diskuterats någon form av förändring i syfte att stimulera intresset för informationsstunderna. Ett sätt att uppnå detta skulle vara om partikanslierna kort före informationsstundens början kunde få en förhandsdelning eller på annat sätt få besked om vad informationen kommer att avse. Härigenom skulle partierna bättre kunna bevaka informationsstunderna och direkt i anslutning till det att informationen lämnas få fram ytterligare sakupplysningar rörande de frågor som informationen avser.

Avsikten är att informationen skall lämnas i kammaren innan den offentliggjorts av regeringskansliet. Med hänsyn till att offentliggörandet inte skall onödigt fördröjas är det enligt arbetsgruppen angeläget att informationsstunden hålls så nära inpå torsdagens regeringssammanträde som möjligt. En tidigareläggning av informationsstunderna med åtminstone en timme borde därför kunna övervägas. För att det inte skall bli något uppehåll mellan informations- och frågestunden bör även frågestunden kunna tidigareläggas, så att den kan börja omedelbart efter informationsstundens slut.

Det skulle också enligt arbetsgruppen kunna stimulera intresset för informationsstunderna om valet av de ämnen som kan bli föremål för information skulle kunna bedömas mera fritt än vad som är fallet enligt de rekommendationer inom regeringskansliet som gäller för närvarande.

Interpellationsdebatterna

De nya regler som prövas innebär att antalet anföranden och längden på dessa begränsats. Syftet är främst att förhindra att debatterna blir alltför utdragna. Avsikten är att debatterna skall föras med de anföranden talarna har rätt till och att repliker därutöver inte skall förekomma annat än i speciella fall, t. ex. om en ledamot som redan förbrukat sina anföranden angräps av en annan ledamot som gått in i debatten. Talmännen tillämpar under försöksperioden en praxis som talmanskonferensen ställt sig bakom och som innebär att den talare som medges rätt till replik utöver de

anföranden talaren har rätt till endast får *en* replik för ett bemötande av angrepp från annan talare. Den angripande har enligt denna praxis inte rätt till någon replik.

Hittills har interpellationsdebatterna enligt det nya debattsystemet genomsnittligt sett tagit ca 25 minuter i anspråk. Enligt det tidigare debattsystemet varade interpellationsdebatterna i genomsnitt cirka en halvtimme eller något längre.

Som framgått ovan (se *figur 2*) väcktes under hösten 1985 96 interpellationer. Av dessa besvarades 68 under hösten och ytterligare 27 efter juluppehållet. En interpellation har återtagits.

Vid behandlingen av förslaget till försöksverksamheten påpekade konstitutionsutskottet att den tid på tisdagar som tidigare använts för frågor i stället kunde tas i anspråk för interpellationsdebatter. Härigenom skulle behovet av att anordna interpellationsdebatter på måndagar och fredagar bli mindre.

Debattiden för interpellationerna har under hösten 1985 och under de två första månaderna 1986 fördelat sig på veckodagar enligt följande.

	Måndag	Tisdag	Onsdag	Fredag
Hösten 1985	9 tim. 10 min.	8 tim. 53 min.	39 min.	4 tim. 40 min.
Jan-april 1986	8 tim. 12 min.	25 tim. 2 min.	42 min.	6 tim. 29 min.
	17 tim. 22 min.	33 tim. 55 min.	1 tim. 21 min.	11 tim. 9 min.

I en interpellationsdebatt den 25 oktober 1985 framfördes kritik mot att de nya reglerna för frågedebatterna innebär att någon samordning inte längre kan ske mellan fråge- och interpellationsdebatterna. En ledamot, Oswald Söderqvist (vpk), nämnde då i ett av sina anföranden (Riksdagens protokoll 1985/86:18, s. 10) att det tidigare systemet att samla ihop flera frågor och interpellationer i samma ämne i en gemensam debatt kunnat bidra till att ge brett deltagande i debatten och en bra genomlysning av ämnet. Det ämne som var föremål för intresse i interpellationsdebatten den 25 oktober utgjorde enligt Söderqvist ett bra exempel på att den nya ordningen är sämre än tidigare. Enligt Söderqvist hade det statsråd som besvarade hans interpellation nyligen i tre frågesvar debatterat de frågor som var ämne för Söderqvists interpellation.

Som Söderqvist påpekat är det en konsekvens av den nya ordningen att en fråga och en interpellation i samma eller ett näraliggande ämne inte kan besvaras vid ett och samma tillfälle. Konstitutionsutskottet (KU 1984/85:36) har uttalat att det måste särskilt uppmärksammas om denna konsekvens av de nya reglerna kommer att medföra olägenheter.

Detta problem tas upp också i de tidigare nämnda riktlinjerna som tillämpas inom regeringskansliet. Om statsrådet vet att han inom kort kommer att besvara en interpellation i ett näraliggande ämne, kan det enligt riktlinjerna ibland ligga nära till hands att statsrådet avstår från att lämna ett särskilt frågesvar. Vidare erinras i riktlinjerna om att folkstyrelsekommittén med tanke på sådana situationer påpekat, att det inte finns något hinder mot att statsrådet under hand meddelar den som har ställt frågan att han avser att ta upp frågeställningen i samband med interpellationssvaret och att han

därför inte kommer att besvara frågan vid den kommande frågestunden. Frågan förfaller då (om inte frågeställaren begär att den skall stå kvar) men frågeställaren får möjlighet att förhandsanmäla sig till interpellationsdebatten.

Enligt vad som framkommit vid arbetsgruppens beredning har de nya reglerna för interpellationsdebatterna kunnat bidra till att dessa blir mer koncentrerade. Denna utveckling har enligt Melsted bemötts positivt från massmediernas sida. De nya reglerna har också tekniskt sett fungerat smidigt. Enligt arbetsgruppen bör fortsatt uppmärksamhet ägnas åt de olägenheter som kan uppstå med hänsyn till att fråge- och interpellationsdebatter enligt de nya reglerna inte kan samordnas på samma sätt som tidigare.

Kammarkansliet har från statsråds-kretsen mottagit vissa erinringar med anledning av bestämmelsen i RO 6:1. Enligt den bestämmelsen skall statsråd som inte svarar på en interpellation inom fyra veckor muntligen meddela riksdagen varför svaret uteblir eller anstår. De framförda erinringarna gäller förhållandet att statsrådet måste iaktta denna regel även om anledningen till att svar inte kan lämnas inom utsatt tid beror på att interpellanten är förhindrad att motta svaret innan fyra veckorsfristen gått till ända.

I propositionen om försöksverksamheten (prop. 1984/85:190) ifrågasattes det fortsatta behovet av fyra veckorsregeln i RO 6:1. Konstitutionsutskottet (KU 1984/85:36) uttalade att det som anfördes i propositionen om fyra veckorsfristen skulle beaktas i samband med uppföljningen av försöksverksamheten.

Ett syfte med fyra veckorsregeln är att förebygga att svar på interpellationer dröjer så lång tid att den väckta frågeställningen förlorar sin aktualitet. Utskottets arbetsgrupp har övervägt frågan om fyra veckorsfristen och den kritik mot utformningen av RO 6:1 som framkommit under hand. Enligt arbetsgruppen bör regeln kunna ändras så, att ett statsråd skall kunna överlämna till ett annat statsråd att meddela varför en interpellation inte besvaras inom fristen.

Vissa andra frågor rörande riksdagsdebatterna

Möjligheten för en partigrupp att ta initiativ till en fristående debatt i ett aktuellt ämne utnyttjades för första gången i februari 1986 då moderata samlingspartiets partigrupp tog initiativ till en debatt med anledning av en rapport om levnadsförhållandena i Sverige.

Frågan om den särskilda debatten väcktes i ett brev till talmannen fredagen den 21 februari 1986. Samma dag kallades partierna av talmannen till sammanträde måndagen den 24 februari. Vid sammanträdet den 24 februari tillstyrktes förslaget och debatten utsattes att äga rum den 26 februari kl. 10.00. Det överenskomms mellan partigruppernas företrädare att initiativtagaren till en debatt i ett aktuellt ämne skall inleda debatten och att i övrigt den vid allmänpolitiska debatter tillämpade talarordningen skulle följas. Vidare skulle antalet deltagare från varje parti vara begränsat till två. Den första talaren skulle få tala längst tio minuter och övriga talare längst sex minuter. Slutligen överenskomms att gällande bestämmelser om replikrätt och statsrådsrätt till särskilt inlägg skulle tillämpas.

Den särskilt anordnade debatten varade i tre timmar. Enligt arbetsgruppen utgör den särskilt anordnade debatten ett bra exempel på hur aktuella ämnen på ett snabbt och smidigt sätt kan tas upp i riksdagsarbetet. Det kan emellertid ifrågasättas om inte ämnet för debatten blev tillfredsställande behandlat redan genom den första "debattrundan". Vid anordnandet av särskilda debatter vore det enligt arbetsgruppen värt att pröva om det inte är tillräckligt att varje talare får föfoga över endast ett anförande och att debatten därutöver kan föras med utnyttjande av repliker och särskilda inlägg.

Senare har ytterligare en debatt i ett aktuellt ämne anordnats. Vid ett sammanträde den 6 maj med de av partierna utsedda ledamöterna av talmanskonferensen överenskomms om en särskilt anordnad debatt i anslutning till interpellationer och frågor med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Det rekommenderades att statsrådet och en talare från vart och ett av partierna m, fp, c och vpk i angiven ordning skulle tala längst 20 minuter. Övriga talare skulle få använda längst 10 minuter. Vidare skulle gällande regler om replikrätt och statsråds rätt till särskilt inlägg tillämpas.

Debatten hölls den 12 maj och varade i ca 4 1/2 timmar.

I det tidigare betänkandet om försöksverksamheten erinrade konstitutionsutskottet (KU 1984/85:36) om möjligheten för utskotten att genom samråd inför större debatter åstadkomma frivilliga begränsningar i debatttiden. I oktober uttalade talmanskonferensen i en rekommendation att samtliga utskott bör utse en ledamot eller tjänsteman med uppgift att göra upp och till kammarskansliet vidarebefordra en förteckning över de utskotts-företrädare som önskar delta i debatter med anledning av utskotts-betänkanden.

Utjämnning av kammarens arbetsbörda

Folkstyrelsekommittén har framhållit värdet av att utskotten, i varje fall under mellanvalsåren, utnyttjar sammanträden under sommaruppehållet för att få fram ärenden till kammaren tidigt på hösten. Trots uppmaningar från talmanskonferensen har sådana sammanträden enligt kommittén ägt rum i alltför begränsad utsträckning.

På kommitténs förslag beslutade riksdagen (KU 1984/85:36) att talmanskonferensen skulle rekommendera en dag i augusti 1986 på vilken alla utskott kunde samlas till sammanträden. Det förutsattes därvid ske en samordning med de utskott som ämnade genomföra studieresor under sommaren. En bärande idé bakom kommittéförslaget var att partierna och andra partiorgan skulle vara samlade på den gemensamma dagen. Även ärenden av mer kontroversiell natur skulle då kunna behandlas vid sommarsammanträdena.

Under riksdagsbehandlingen framkom en del kritik mot kommitténs förslag från företrädare för den s. k. kanslichefsgruppen och från ett par av personalorganisationerna i riksdagen. Kritiken gällde bl. a. att behovet av sommarsammanträden varierar från år till år och mellan olika utskott. Vidare ansågs utrymmet för sådana sammanträden begränsat med hänsyn till att belastningen under riksmötestid ger upphov till kompensationsledighet

som jämte semester skall tas ut under sommaruppehållet.

Konstitutionsutskottet framhöll att det ytterst måste få ankomma på utskotten själva att ta ställning till behovet av sommarsammanträden, men att utskotten därvid också måste väga in kammarens behov av en jämnare arbetsfördelning.

Kommittén föreslog också att propositioner som väcks under sommaruppehållen mellan 1986 och 1987 fram till den 15 augusti skall delas till ledamöterna före den dag i augusti då samtliga utskott förutsätts sammanträda. Därmed skulle det enligt kommittén bli möjligt att för dessa propositioner förkorta motionstiden, som börjar löpa först vid riksmötets start i oktober. Dessa propositioner kan då utskottsbehandlas i början av oktober i stället för som nu i slutet. Detta förslag av kommittén måste föranleda en ändring i RO.

Även om det inte är klart utsagt av kommittén torde förutsättningarna för att lägga förslag om förkortad motionstid ha ett visst samband med frågan huruvida partigrupperna kan vara samlade under sommaren. Om motionstiden förkortas kan det antas föreligga ett behov för partierna av att kunna diskutera de framlagda förslagen redan under sommaren.

Frågan om en gemensam sammanträdesdag för utskotten togs upp i talmanskonferensen den 9 oktober 1985. Det beslöts att yttrande skulle inhämtas från utskotten, partigrupperna, förvaltningskontoret och personalorganisationerna.

Sedan samtliga partigrupper och utskott samt förvaltningskontoret och ST-Riksdag inkommit med yttranden tog talmanskonferensen upp frågan på nytt den 20 november. Av remissvaren framgick att ingen partigrupp ansåg det nödvändigt med en gemensam sammanträdesdag. Yttrandena från utskotten var i de flesta fall negativa till förslaget att utskotten skulle rekommenderas att sammanträda på en och samma dag i augusti. Flera utskott förklarade sig ha för avsikt att anordna sammanträden, ofta i samband med studieresor. Det framhölls allmänt att varje utskott borde få bestämma tidpunkten för sitt sommarsammanträde och att en gemensam sammanträdesdag inte syntes medföra några nämnvärda fördelar. Förvaltningskontoret ansåg att hinder inte skulle möta mot en gemensam sammanträdesdag under förutsättning att samordning kunde ske med kyrkomötet, som beräknades pågå under tiden den 19 augusti–den 2 september. ST-Riksdag förordade att den praxis som dittills tillämpats skulle få gälla också i fortsättningen, nämligen att varje utskott vid behov kallar till sommarsammanträde under augusti eller september.

Talmanskonferensen valde att inte fastställa någon dag och beslutade att utan eget ställningstagande överlämna de inkomna yttrandena till konstitutionsutskottets särskilda arbetsgrupp.

I ett senare beslut har talmanskonferensen – med hänvisning till att 1986/87 års riksmöte tar sin början ovanligt sent – erinrat utskotten om angelägenheten av att särskilda ansträngningar görs så att betänkanden som föranleder debatter föreligger till behandling i kammaren redan vid det sammanträde som skall hållas den 15 oktober.

Arbetsgruppen har konstaterat att det inte finns förutsättningar för att anordna en gemensam sammanträdesdag för utskottens sammanträden

under sommaren 1986. Det uppdrag att rekommendera en lämplig dag som riksdagen tidigare lämnat talmanskonferensen bör därför enligt arbetsgruppens mening inte vidhållas. Arbetsgruppen har samtidigt instämt i talmanskonferensens uttalande om angelägenheten av att få fram debattärenden redan till riksmötets början och har erinrat om vad konstitutionsutskottet tidigare (KU 1984/85:36) uttalat om att utskotten måste väga in kammarens behov av en jämnare arbetsfördelning när de överväger behovet av sommarsammanträden.

Vissa frågor rörande riksdagens arbetsschema, m. m.

Motionerna

I motion 1985/86:K307 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk, s, m, c, fp) tas upp svårigheterna för riksdagens ledamöter att kunna överblicka veckans arbetstider i kammaren.

Enligt motionärerna bör det vara möjligt att, med utgångspunkt i arbetet i utskotten och antalet reservationer, veckovis meddela ledamöterna och övrig berörd personal preliminär tidsåtgång för kammarens arbete. Om det under pågående kvällsplenum med beräknad debatt fram till kl. 24.00 visar sig att sista votering kommer att infalla vid tidigare tidpunkt, bör också ledamöterna få den informationen, framhåller motionärerna. Målsättningen måste enligt motionen vara att i möjligaste mån förlägga riksdagsarbetet till dagtid. Kvällsplenum bör avslutas senast kl. 23.00. Om arbetsplenum börjar kl. 9.00 i stället för som hittills kl. 10.00 eller senare ökar förutsättningarna för normalare arbetstider. Dessa mindre förändringar i arbetet skulle enligt motionärerna underlätta för alla ledamöter, men kanske främst för ledamöter från Stockholm och närliggande län.

I motion K307 tas även upp en fråga om ledamöternas bostadsförhållanden. I den delen behandlas motionen nedan under avsnittet Barntillsyn i riksdagshuset, m. m.

Ledamöternas arbetsvillkor tas upp också i motion 1985/86:K317 av Daniel Tarschys och Birgit Friggebo (båda fp).

I motionen framhålls allmänt bl. a. att den faktiska arbetsfördelningen inom partigrupperna har lett till att de flesta riksdagsledamöter i dag har dubbla bevakningsområden. Dels måste de i egenskap av företrädare för sina olika valkretsar noga följa utvecklingen i hemlandet och vid behov aktualisera olika regionala frågor. Dels har de i egenskap av utskottsledamöter ett bevakningsansvar för en viss samhällssektor. Båda dessa uppgifter kräver kontakter och tidskrävande läsning. Till dessa uppgifter kommer, fortsätter motionärerna, ofta uppdrag inom partiorganisationerna och inom andra organisationer. Ett antal ledamöter har därjämte internationella uppgifter för riksdagens räkning eller för sina partier. Att skriva artiklar och insändare är en annan väsentlig del av riksdagsmannauppgiften.

Enligt motionen är de flesta säkert överens om att riksdagsarbetets nuvarande villkor inte är särskilt väl anpassade till denna mångfald av uppgifter. I motionen väcks förslag beträffande två särskilda problem; bristen på sekreterarhjälp och det överlastade veckoschemat.

En rimlig norm borde enligt motionen vara att varje ledamot som så önskar förses med en egen sekreterare. Utbyggnaden kan enligt motionen ske etappvis men bör inte spännas ut över alltför lång tid. Enligt motionen bör riksdagen uppdra åt förvaltningsstyrelsen att utarbeta en plan för en utvidgad sekreterarservice åt ledamöterna.

Med tanke på den tidsbrist som råder är det enligt motionärerna sannolikt omöjligt att förhindra att kammardebatter förläggs till kvällsplena. Däremot borde enligt motionärerna det kunna undvikas att voteringar förläggs till kvällstid. Den nya praxis med s. k. sammanlagda voteringar som börjat tillämpas har enligt motionärerna redan lett till en viss förbättring av arbetsbetingelserna under dagtid. Med samma teknik skulle man, framhåller de, lätt kunna ernå att ledamöterna inte kvällstid sysselsätts med ett av de mer improduktiva inslagen i riksdagsarbetet, nämligen att invänta voteringar. Motionärerna hemställer att riksdagen beslutar att på prov t. o. m. utgången av 1986/87 års riksmöte företa voteringar endast under dagplena.

I motion 1985/86:K313 av Sture Ericson (s) tas upp frågan om ledamöternas kontakter med väljarna och organisationslivet i den egna valkretsen. Enligt motionären går det att lägga om riksdagens arbetsschema, så att ledamöterna ges ökade tillfällen att arbeta politiskt också i den egna valkretsen. En enkel åtgärd, som skulle betyda en väsentlig förbättring, vore enligt motionären att hålla var fjärde vecka under sessionstiden fri från sammanträden i plenum och utskott. En sådan förändring av arbetsschemat skulle enligt motionären leda till en vitalisering av riksdagsarbetet. I motionen hemställs att riksdagen beslutar ändra sin arbetsordning så att var fjärde vecka under sessionstiden är fri från sammanträden i plenum och utskott.

En fråga rörande riksdagsarbetet under den allmänna motionstiden tas upp i motion 1985/86:K305 av Nils Berndtson m. fl. (vpk).

Enligt motionärerna har januari månad traditionellt ägnats genomgång av budgetpropositionen och motionsskrivande. Andra verksamheter har fått stå över.

Under senare år och särskilt i år har dock enligt motionen en rad andra sammanträden lagts in under allmänna motionstiden. Ett arbetsplenum har i år hållits. Även om detta var kort med få ärenden krävs viss tid för inläsning och genomgång i partigrupperna, framhåller motionärerna. Fler utskott har hållit sammanträden. Något utskott har enligt motionen sammanträtt mer än en gång.

Motionärerna framhåller att denna förskjutning i riksdagsarbetet är oroande. Den inkräktar på arbetet med genomgång av budgetpropositionen och motionsskrivandet. Detta sker samtidigt som kontakterna med myndigheter och organisationer ökat i omfattning, en verksamhet som är av stor betydelse för riksdagsarbetet. I praktiskt taget varje län genomförs, fortsätter motionärerna, överläggningar mellan länsstyrelse och riksdagsledamöter rörande bl. a. aktuella frågor i budgetpropositionen. Även andra instanser och organisationer har enligt motionen behov av att informera riksdagsledamöterna. Olika organ inom riksdagen som har till uppgift att planera arbetet bör enligt motionen uppmärksammas på problemen i syfte att uppnå en arbetsplanering som tar hänsyn till ledamöternas arbetssituation under den

allmänna motionstiden. I motionen yrkas att riksdagen uttalar att sammanträden i utskott och kammare endast i undantagsfall bör genomföras under den allmänna motionstiden.

Vissa uppgifter i anslutning till motionerna

Folkstyrelsekommittén skall enligt dess direktiv (dir. 1984:23) överväga åtgärder i syfte att effektivisera riksdagsarbetet. Ett viktigt skäl härtill är att ledamöterna bör få tillräcklig tid att hålla kontakten med sina väljare. Vissa ändringar i riksdagens arbetsrytm och ett annat system för voteringar nämns i direktiven som exempel på tänkbara åtgärder. Ledamöternas arbetsvillkor kan enligt direktiven förbättras också på andra sätt, t. ex. genom ökad sekreterarhjälp. Kommittén bör enligt direktiven överväga frågor av denna art från principiella utgångspunkter.

Kommittén har nyligen publicerat tre undersökningar av riksdagsledamöternas arbete i och utanför riksdagen, SOU 1986:27, Folkets främsta företrädare. Undersökningarna bygger väsentligen på uppgifter som lämnats i enkäter och intervjuer. De frågor som undersökningen avser behandlas för närvarande av kommittén.

Vad gäller yrkandet i motion K317 att riksdagen på prov t. o. m. utgången av 1986/87 års riksmöte skall företa voteringar endast under daglena kan nämnas att kommittén i sitt betänkande angående den nu pågående försöksverksamheten förordade, att debatterna skulle kunna avslutas på kvällen och att överläggningen då skulle förklaras avslutad men att voteringen skulle äga rum följande dag. Riksdagen tillstyrkte att bl. a. detta skulle prövas under försöksperioden (KU 1984/85:36 s. 35).

Beträffande ledamöternas sekreterarhjälp gäller sedan ett par år tillbaka att partierna får bidrag till detta enligt en norm som innebär att ett skrivbiträde skall ge service till i genomsnitt sex ledamöter. Förutom penningbidrag utgår stödet i form av viss materiel, kopieringsmöjligheter samt apparater för ord- och textbehandling.

Under ärendets beredning har förvaltningsstyrelsen tillhandahållit vissa uppgifter rörande kontorshjälpsstödet. Styrelsen har härvid framhållit att en väsentlig utbyggnad av sekreterarservicen förutsätter ett tillskott av lokaler utöver de byggnader riksdagen i dag förfogar över.

Utskottsorganisationen, m. m.

Motionerna

I tre motioner tas upp frågor som rör utskottsorganisationen.

En ändrad benämning på trafikutskottet till kommunikationsutskottet föreslås i motion 1985/86:K303 av Görel Bohlin (m).

I motion 1985/86:K310 av Elver Jonsson och Börje Stensson (båda fp) tas upp frågan om beredningen av alkoholpolitiska frågor i riksdagen. Enligt motionärerna är dessa frågor i första hand av socialpolitisk karaktär och de bör därför enligt motionärerna alltid hänskjutas för behandling i socialutskottet.

Enligt motion 1985/86:K320 av Rune Gustavsson m. fl. (c) bör riksdagen inrätta ett särskilt utskott med uppgift att initiera, bereda och för riksdagen presentera förslag till beslut rörande vård av aids sjuka och HTLV-III-infekterade. Ett sådant utskott skall enligt motionen även lägga fram förslag om förebyggande insatser. Motionärerna hänvisar beträffande den närmare motiveringen till motion 1985/86:So477. Som skäl framhålls i den sistnämnda motionen bl. a. att aidsproblematiken är av sådan karaktär att det är motiverat att tillsätta ett särskilt utskott. Enligt motionen måste det särskilda utskottet få tillgång till de utredningsresurser som regeringen och aidsdelegationen förfogar över. Vidre bör enligt motionen samtliga i riksdagen ingående partier finnas representerade i det särskilda utskottet.

Vissa uppgifter i anslutning till motionerna

Frågor om utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten har senast utretts av en särskild kommitté som tillsattes av talmanskonferensen hösten 1980. I kommittén var samtliga riksdagspartier representerade. Kommitténs förslag behandlades av riksdagen under våren 1983. De ändringar i olika tillägsbestämmelser till 4 kap. RO som därvid beslutades har trätt i kraft den 1 juli 1983 (SFS 1983:474). Till grund för riksdagens beslut förelåg ett enhälligt betänkande av konstitutionsutskottet (KU 1982/83:31). Under ärendets beredning i konstitutionsutskottet hade samtliga övriga utskott beretts tillfälle att yttra sig över utskottskommitténs förslag och med anledning av förslaget väckta motioner.

Enligt gällande ordning bereder skatteutskottet den rättsliga regleringen av tillverkning, beskattning och försäljning inkl. frågor om inköpsbegränsningar av alkoholdrycker medan socialutskottet bereder frågor som gäller vård och rehabilitering, förebyggande insatser och information rörande alkohol.

Konstitutionsutskottet behandlade våren 1980 en framställning från socialutskottet angående beredningen av alkoholfrågorna.

Socialutskottet hävdade att det borde bereda alla alkoholpolitiska frågor utom beskattningsfrågorna för att riksdagen så långt som möjligt skall få en samlad bedömning av ärendena. Socialutskottet hänvisade till bl. a. att lagstiftningen rörande tillverkning och försäljning av alkoholvaror överfördes från budgetdepartementet till socialdepartementet vid 1977 års alkoholpolitiska reform, då också riksskatteverkets uppgifter på alkoholområdet överfördes till socialstyrelsen.

I ett svar på socialutskottets skrivelse utvecklade skatteutskottet närmare bl. a. det samband som enligt skatteutskottet föreligger mellan den del av alkohollagstiftningen som rör tillverkning och försäljning och beskattningen. Enligt skatteutskottet borde socialutskottets kompetensområde i vad avsåg alkoholfrågorna begränsas till att i första hand avse samhällets åtgärder för alkoholistvården och anslagsfrågor i övrigt avseende information och administration på alkoholområdet som inte ankommer på annat utskott.

Socialutskottets och skatteutskottets skrivelser överlämnades till utskottskommittén. Denna uttalade (förslag 1981/82:22) att beredningen av de alkoholpolitiska frågorna – bortsett från rena skattefrågor – skulle flyttas från

skatteutskottet till socialutskottet. Förslaget rönt starkt motstånd från skatteutskottet. Konstitutionsutskottet ansåg att förslaget inte då borde föranleda någon åtgärd (KU 1982/83:31, s. 15).

Beträffande den fråga om ett särskilt utskott i frågor rörande sjukdomen aids som väckts i motion K320 finns det enligt riksdagsordningen möjlighet för kammaren att tillsätta särskilda utskott enligt samma bestämmelser som gäller för ständiga utskott. Något särskilt utskott har inte tillsatts efter den utskottsreform som ägde rum 1971. Den år 1980 tillsatta utredningen om utskottsorganisationen uttalade sig positivt till förmån för särskilda utskott vad gällde frågekomplex av både omfattande och invecklad natur (förslag 1981/82:22, s. 38).

Frågan om en ändrad benämning på trafikutskottet till kommunikationsutskottet har tidigare behandlats av riksdagen och har då avslagits. Senast behandlades frågan vid 1984/85 års riksmöte med anledning av en motion av Görel Bohlin. Utskottet (KU 1984/85:36) uttalade att det för närvarande inte fann skäl att ändra det tidigare ställningstagandet och avstyrkte motionen.

Budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna

Motionen

Enligt motion 1985/86:K801 av Bo Hammar (vpk) bör i fortsättningen gälla den ordningen att riksdagens ledamöter får del av budgetpropositionen samtidigt som massmedierna. I motionen yrkas att riksdagen skall ge regeringen detta till känna.

Gällande ordning

Det har under åtskilliga år varit praxis från alla regeringars sida att lämna förhandsexemplar av budgetpropositionen till de olika riksdagspartiernas kanslier samt till massmedierna.

Vad gäller massmedierna har detta sedan 1975 grundats på en överenskommelse mellan finansdepartementet, Sveriges Radio och pressens samarbetsnämnd. Bakgrunden är att budgetpropositionen brukar föreligga i stencilerad korrekturversion en dryg vecka före publiceringsdatum. Eftersom denna har en omfattning på ca 4 000 sidor, har det bedömts vara rimligt att såväl massmedierna som oppositionsledarna får en möjlighet att studera materialet så att de ges en möjlighet att kommentera och referera det då materialet blir offentligt.

Pågående utredning

Inom regeringskansliet har i januari 1986 tillsatts en särskild arbetsgrupp som skall granska principerna och rutinerna för informationen om regeringsförslag, särskilt vad gäller budgetpropositionen. Gruppen leds av planeringschefen i finansdepartementet och i gruppen ingår företrädare även för

statsrådsberedningen och justitiedepartementet. Gruppen har inte några fastställda direktiv. Enligt vad som upplysts i en debatt i riksdagen den 11 februari i år (riksdagens protokoll 1985/86:76) skall utgångspunkten vara att riksdagen skall ha företrädesrätt till information, men att det samtidigt bör vara möjligt för massmedierna att ge korrekta redovisningar av förslagen.

Riksdagens tidning

Motionen

Enligt motion 1985/86:K311 av Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) bör talmanskonferensen få i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag om en riksdagens tidning i enlighet med vad som anges i motionen. Enligt motionärerna ger tidningen Från Riksdag & Departement inte någon tillfredsställande spegling av vad som händer i riksdagen. Riksdagen bör enligt motionärerna på nytt ta upp tidningsfrågan med syfte att ge riksdagen en tidning som bättre och mera utförligt redovisar riksdagens arbete.

I en sådan tidning, fortsätter motionärerna, bör det utöver referat i traditionell mening också finnas utrymme för kommenterande artiklar, intervjuer, allmänpolitiska reportage med anknytning till riksdagen och recensioner av politiskt intressant litteratur. En bieffekt av en sådan tidning skulle säkert bli att riksdagen uppmärksammades mer även i andra medier, menar motionärerna. Som exempel på ett organ som har en uppläggning av det slag som åsyftas nämns Nordiska rådets tidskrift Nordisk Kontakt. Denna tidskrift har enligt motionärerna kunnat ge en intresseväckande och levande bild av politisk parlamentarisk verksamhet. Motionärerna föreslår att riksdagen skaffar sig en tidning av liknande karaktär men med tätare utgivning.

Tidningsfrågans tidigare behandling

Tidningen Från Riksdag & Departement svarar för information om riksdagen och departementen. Den började utkomma i januari 1976 och ersatte då Departementsnytt. Från Riksdag & Departement är sedan 1981 i administrativt hänseende knuten till riksdagens förvaltningskontor.

I samband med beslutet om den nya tidningen och senare i samband med att tidningens huvudmannskap ändrades uttalade riksdagen (KU 1975/76:20) att tidningen skulle ha en observerande ställning och att dess redaktion själv skulle utforma innehållet i enlighet med de riktlinjer för riksdagens tidning som dragits upp av den s. k. informationsutredningen. Anknytningen till riksdagens förvaltning skall enligt konstitutionsutskottets uttalande år 1981 enbart innefatta rent administrativa frågor.

Enligt riktlinjerna skall den nya tidningens syfte vara att underlätta för personal i stat och kommun, företag och organisationer samt för förtroendevalda och övriga politiskt intresserade att följa verksamheten i riksdagen och regeringens kansli. Tidningen skall innehålla sammanfattningar av viktigare propositioner från regeringen, av utredningsdirektiv, av avlämnade betän-

kanden och departementspromemorior o. d., bevakning av frågor av större politisk betydelse som behandlas av regeringen, kortfattade referat av regeringsbeslut av prejudicerande karaktär, förteckningar över betänkanden, promemorior, andra offentliga publikationer, annan periodvis återkommande, översiktlig information, t. ex. lagstiftningsöversikter. Vidare skall den innehålla sammanfattningar av material ur det offentliga riksdagsstrycket, t. ex. viktigare motioner, utskottsbetänkanden och interpellationer. Kammardebatterna i viktigare ärenden skall refereras. I beslutsreferaten bör enligt direktiven läggas särskild vikt vid skillnader mellan regeringens propositioner och riksdagens beslut. Beträffande referaten av frågestunderna och interpellationsdebatterna bör huvudvikten läggas vid nyhetsbetonade, intressanta besked som lämnas samt vid principiella debatter. Härutöver bör tidskriften innehålla information av institutionell karaktär, bevakning av frågor av större politisk betydelse i riksdagen utöver vad som registrerats i riksdagsstrycket (t. ex. uttalanden och deklARATIONER av riksdagsgrupperna) samt uppgifter om personförändringar i riksdagen och departementen. Det bör också i tidskriften kunna anges vilka ärenden som kommer att behandlas inom den närmaste tiden i riksdagen. Slutligen bör ges information om var man kan finna ytterligare information om regering och riksdag.

Informationsutredningen drog även upp vissa riktlinjer för hur materialet skulle disponeras i tidningen.

Beträffande målgrupperna framhöll informationsutredningen särskilt att den föreslagna tidningen skulle vända sig till politiskt intresserade medborgare men även söka vinna läsare bland grupper som hade ett begränsat intresse för samhällsfrågor. Tidningen borde vidare kunna få bred användning inom undervisningsväsendet. Som naturliga målgrupper angavs också fackliga och politiska organisationer, företag och branschorganisationer samt massmedier. Tidningen skulle också tillgodose informationsbehoven avseende riksdag och regeringskansli för statliga och kommunala myndigheter.

Med den vidgade målsättningen och tidningens utökade innehåll fanns det enligt informationsutredningen förutsättningar att Departementsnyttis upplaga, ca 13 000 exemplar inkl. friexemplar om 2 500–3 000 exemplar, inom de närmaste åren kunde ökas väsentligt.

I en reservation till informationsutredningens förslag framhöll en av utredningens ledamöter, Alf Lövenborg, att det informativa materialet från riksdagen och departementen skulle kompletteras med bakgrundsmaterial, intervjuer, personporträtt och liknande som kan vara av intresse för en bredare allmänhet. Enligt reservationen borde riksdagsgrupperna i varje nummer erbjudas svara för var sin sida där man efter eget omdöme presenterade det material som partiet i fråga anser vara angeläget. En bred lösnummerförsäljning via pressbyrån eller på annat sätt borde enligt reservationen övervägas. Reservanten uttalade att tidningen borde ges en populär och lättillgänglig utformning.

Vid riksdagsbehandlingen av informationsutredningens förslag till riktlinjer väcktes en motion (vpk) i vilken begärdes en kompletterande utredning beträffande den föreslagna tidningens redigering och marknadsföring. Motionen anslöt sig i huvudsak till den reservation som gjorts till informationsutredningens betänkande.

Konstitutionsutskottet (KU 1975:21) tillstyrkte informationsutredningens förslag med uttalandet att i varje fall i dagsläget var de av utredningen uppdragna riktlinjerna för tidningens syfte och innehåll, dess målgrupper och upplaga samt dess organisation lämpliga. Erfarenheterna fick sedan enligt utskottet visa i vad mån ändringar bör göras t. ex. för att få den nya tidningen innehållsrikare och mera spridd. Någon särskild utredning härom borde enligt utskottets mening inte tillsättas.

Till betänkandet fogades en reservation (vpk) i enlighet med yrkandet i motionen. Riksdagen följde utskottet.

Vissa uppgifter om Från Riksdag & Departement

Enligt vad som under hand inhämtats från chefredaktören för Från Riksdag & Departement har tidningens redaktion noga följt de riktlinjer som informationsutredningen dragit upp och som riksdagen ställt sig bakom. I syfte att förbättra tidningens läsbarhet har redaktionen i samråd med referensgruppen för informationsfrågor i riksdagen gjort en förändring i dispositionen på så sätt att material som sakligt sett hör samman i förekommande fall redovisas i ett sammanhang i stället för att delas upp och redovisas i de särskilda avsnitten för riksdagsmaterial, propositioner, utredningsdirektiv m. m. Redaktionen kommer att ta upp ytterligare frågor rörande tidningens innehåll i referensgruppen.

Beträffande balansen mellan material från riksdagen resp. från regeringskansliet har redaktionen gjort en genomgång av de nummer som kom ut under 1985. Totalt sett har materialet fördelat sig jämnt. Riksdagsarbetet har självfallet fått större utrymme i de nummer som tillkommit under de perioder då session pågått i riksdagen. Under vårsessionen var det en klar övervikt till förmån för riksdagsbevakningen.

Den betalda upplagan uppgår för närvarande till ca 22 000 exemplar per utgivningsdag. Antalet friexemplar är för närvarande ca 2 500.

Yttrande av förvaltningskontoret

Förvaltningskontoret har genom dess styrelse yttrat sig över motionen. Enligt styrelsen finns det knappast skäl att skapa en ny tidning vid sidan om tidningen Från Riksdag & Departement. Däremot kan det, anser styrelsen, finnas anledning att diskutera om riksdagen skall justera riktlinjerna för tidningen. De riktlinjer som gäller för närvarande är tämligen strikta. De binder redaktionen på olika sätt och förhindrar möjligen en önskvärd journalistisk förnyelse, fortsätter förvaltningsstyrelsen. En diskussion av detta slag kan enligt styrelsen lämpligen tas upp i den referensgrupp som finns för vissa informationsfrågor och i vilken samtliga riksdagspartier är representerade.

Motionerna

Enligt motion 1985/86:K309 av Anders Björck (m) bör riksdagen anskaffa parabolantenner som gör det möjligt att ta emot vissa satellitkanaler. Enligt motionären kommer mycket av satellitutbudet att vara av intresse för riksdagens ledamöter. Riksdagens förvaltningskontor bör enligt motionen ges i uppdrag att vidta erforderliga åtgärder.

Enligt motion 1985/86:K319 av Pär Granstedt (c) skulle det vara av stort värde för riksdagen och dess arbete att kunna få del av nyhetsservicen från Cable News Network (CNN). Motionären hemställer att förvaltningsstyrelsen skall få i uppdrag att undersöka möjligheterna att i riksdagshuset ta emot sändningar från CNN.

Pågående arbete

Med början den 11 mars 1986 utsänds på försök CNN:s nyhetsprogram från satelliten Intersat V. Programmet distribueras på plenisalskanalen under de tider denna kanal inte är upptagen av plenum. Försöket beräknas pågå under återstående del av riksmötet. Enligt vad förvaltningsstyrelsen yttrat med anledning av motionen medför försöket inte några nämnvärda kostnader för riksdagen. Sedan vissa erfarenheter av försöket vunnits bör enligt yttrandet de tekniska och ekonomiska aspekterna utredas närmare.

Barntillsyn i riksdagshuset, m. m.

Motionerna, m. m.

Enligt motion 1985/86:K316 av Maria Leissner (fp) bör riksdagen på nytt ta upp frågan om att anordna någon form av flexibel barntillsyn, framför allt under tid då det är arbetsplenum. En sådan barntillsyn skulle enligt motionären underlätta betydligt för riksdagens ledamöter och riksdagens tjänstemän med oregelbundna arbetstider att ha en regelbunden kontakt med sina barn.

I motion 1985/86:K307 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk, s, m, c, fp) förordas att det i riksdagens lokaler iordningställs en eller ett par mindre lägenheter att disponeras av ledamöter vid tillfälliga besök av familjen.

I samband med arbetsgruppens beredning av motionerna har den socialdemokratiska riksdagsgruppens styrelse överlämnat en skrivelse i vilken frågan om tillfällig barntillsyn tas upp.

Tidigare behandling av frågan om barntillsyn i riksdagens lokaler

Frågan om någon form av barntillsyn i eller i närheten av riksdagshuset behandlades av konstitutionsutskottet hösten 1978 med anledning av en väckt motion av företrädare för samtliga riksdagspartier.

I ett yttrande till utskottet över den nämnda motionen hänvisade

förvaltningsstyrelsen till en genomförd enkät av vilken det framkommit att endast ett fåtal riksdagsledamöter ansåg sig ha intresse av en i riksdagshuset anordnad barntillsyn. Förvaltningsstyrelsen uttalade också att förslaget om särskild barnomsorg för riksdagsledamöternas barn inte överensstämde med principerna för samhällets barnomsorg att daghem skall vara beläget i närheten av barnets bostad, och kontinuiteten inom barngrupperna i daghemmen tillmäts stor vikt.

Utskottet (KU 1978/79:6) ansåg det inte aktuellt att försöka tillskapa särskilda daghemplatser för riksdagsledamöternas barn. Däremot ansåg utskottet att det är värt att undersöka vilka möjligheter riksdagen skulle ha att i riksdagshuset skapa förutsättningar för någon form av tillfällig barntillsyn. Utskottet förutsatte att förvaltningsstyrelsen skulle följa frågan och pröva möjligheten att vid särskilda tillfällen anordna kortvarig barntillsyn om sådan skulle efterfrågas. Mot bakgrund av att förvaltningsstyrelsen med anledning av motionen redan företagit viss utredning fanns det enligt utskottet inte anledning att ge styrelsen något särskilt uppdrag i frågan.

Förvaltningskontorets yttrande med anledning av nu förevarande motionsförslag

I ett yttrande med anledning av motion K316 framhåller förvaltningsstyrelsen att frågan om anordnande av barntillsyn i riksdagens lokaler inte togs upp i samband med planeringen och iordningställandet av lokaler vid återflyttningen till Helgeandsholmen. Förvaltningsstyrelsen är emellertid beredd att göra en undersökning av det slag motionärerna begär. I första hand bör det enligt styrelsen undersökas vilka behov som finns. Sedan detta undersökts får man avgöra hur frågan vidare skall behandlas. Ett särskilt problem är dock lokalfrågan, framhåller styrelsen vidare. När det gäller riksdagens anställda anser styrelsen att deras problem skall lösas inom ramen för den kommunala barnomsorgen. Både praktiska och principiella skäl talar för detta. De särskilda svårigheter som kan föranledas av riksdagens arbetstider får enligt styrelsens mening som hittills klaras ut i de enskilda fallen.

Beträffande motion K307 upplyser förvaltningsstyrelsen att riksdagen disponerar en lägenhet i förvaltningshuset. Den innehåller fem övernattningsrum, ett mindre sällskapsrum och ett kök. Lägenheten används för ersättare som inte har tillgång till övernattningsrum i ledamotshuset. Det är enligt styrelsen fullt möjligt att i mån av tillgång använda dessa rum för sådana ändamål som motionärerna föreslår. Förvaltningsstyrelsen anser emellertid att ersättarnas bostadsproblem måste prioriteras före ledamöternas anhörigas.

Minoritetsskydd, m. m.

Motionerna

I motion 1985/86:K207 av Ulf Adelson m. fl. (m) hemställs att riksdagen skall uttala sig för att minoritetsskyddet i regeringsformen och riksdagsordningen skall stärkas (yrkande 14). Enligt motionen finns det anledning för folkstyrelsekommittén att se över bestämmelserna om utskottsminoritets rätt att få till stånd lagrådsremiss i syfte att åstadkomma ett bättre skydd för minoriteten än för närvarande. Motionärerna framhåller att riksdagsordningen också bör kompletteras med andra former av minoritetsskydd. Som exempel härpå anges att en minoritet ges rätt att skjuta en frågas avgörande framåt i tiden. Vidare kan beslut i vissa frågor föreskriva att kvalificerad majoritet erfordras. Motionärerna utgår från att folkstyrelsekommittén utarbetar konkreta förslag som är ägnade att stärka minoritetsskyddet i författningen.

I motionen framhålls även värdet av folkomröstningar som ett komplement till den parlamentariska demokratin. En minoritet i riksdagen bör enligt motionen ges rätt att begära folkomröstning. Motionärerna anser att möjligheten att få till stånd folkomröstning i grundlagsfrågor bör utsträckas till frågor som rör den enskildes fri- och rättigheter. Folkstyrelsekommittén bör enligt motionärerna närmare utreda denna fråga.

I motion 1985/86:K214 av Karin Söder m. fl. (c) kritiseras tillämpningen av bestämmelserna i RO 4:10 om utskottsminoritets rätt att få till stånd ytterligare utredning (yrkande 2). Motionärerna menar att det håller på att etableras en praxis där utskottsmajoriteten i sak inte anger några andra skäl än brådska med beslutet för att avslå en minoritets begäran om ytterligare utredning. Motionärerna föreslår ett tillägg till RO 4:10 andra stycket som uppställer ett krav på motivering i sak från utskottsmajoritetens sida om den går emot minoriteters krav på utredning.

Gällande utformning av RO 4:10

Enligt RO 4:10 kan utskott begära in upplysningar och yttranden från statliga myndigheter. Om minst en tredjedel av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende begär det, skall utskottet föranstalta om sådan utredning, såvida det icke finner att därmed förenat dröjsmål med ärendets behandling skulle leda till avsevärt men.

Möjligheten för en utskottsminoritet att få till stånd utredning inom utskottet tillkom på initiativ av grundlagberedningen. Utskottsmajoritetens möjlighet att motsätta sig utredning, om denna medför dröjsmål med ärendets handläggning i riksdagen och detta dröjsmål leder till avsevärt men, skulle enligt grundlagberedningen vara en spärr mot missbruk. Avsevärt men kunde enligt beredningen föreligga t. ex. när ett brådskande och viktigt beslut försenades.

För det fall att en framställning från en minoritet om yttrande inte skulle

vidarebefordras av utskottet till myndigheten därför att obehörigt dröjsmål skulle bli följden, borde utskottet enligt grundlagberedningen sedermera i betänkandet i ärendet ange skälen för detta sitt ställningstagande.

Med stöd av RO 4:10 kan ett riksdagsutskott också besluta om lagrådsremiss. Grundlagberedningen ansåg att minoritetsbefogenheten inte skulle omfatta lagrådsremisser. Beredningen hänvisade härvid till att lagrådets kompetens sträckte sig över hela lagstiftningsfältet och att därför en befogenhet också för en minoritet att påkalla lagrådets bistånd skulle kunna leda till en oacceptabel ökning av lagrådets arbete. Grundlagberedningens förslag om att begränsa minoritetsbefogenheten beträffande lagrådsremisser blev dock inte genomfört.

På initiativ av rättighetsskyddsutredningen (SOU 1978:34) genomfördes fr. o. m. den 1 januari 1980 nya regler om remittering av lagförslag till lagrådet. Möjligheten för en utskottsminoritet att få till stånd lagrådsremiss betraktades av rättighetsskyddsutredningen vid sidan av regeringens skyldighet att motivera varför lagrådet ej hörts som en garanti för att de nya reglerna om lagrådsremiss skulle tillämpas lojalt.

Tidigare behandling och pågående utredning

Konstitutionsutskottet behandlade våren 1985 tre motioner som gällde minoritetsskyddsfrågor. I en partimotion från moderata samlingspartiet hade då tagits upp frågor om sådana förändringar av minoritetsskyddet i regeringsformen och riksdagsordningen som nu åter aktualiserats i motion K207, yrkande 14. I en motion från företrädare för centern framfördes samma krav på ändring i RO 4:10 som nu föreslås i motion K214, yrkande 2. Tillämpningen av RO 4:10 togs upp också i en motion från folkpartihåll. Enligt den motionen borde frågan övervägas närmare.

Utskottet (KU 1984/85:36) konstaterade att folkstyrelsekommittén enligt dess direktiv var oförhindrad att ta upp de frågor som väckts i motionerna. Utskottet förklarade sig utgå ifrån att frågorna också skulle behandlas i kommittén. Enligt utskottets mening var det önskvärt att kommittén i det sammanhanget också tog upp frågan om det skall finnas ett minoritetsskydd också när det gäller yttranden mellan utskott.

Motionerna besvarades med vad utskottet anfört rörande det pågående utredningsarbetet. I ett särskilt yttrande (c, m, fp) till betänkandet betonades angelägenheten av att folkstyrelsekommittén snabbt skulle ta upp frågan och försöka uppnå en lösning som bättre tillgodoser utskottsminoritetens intresse.

Mandatperioder, valdagar, m. m.

Motionerna

I motion K207, yrkande 13, av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs att riksdagen uttalar sig för att fyraåriga mandatperioder och skilda valdagar för riksdags- och kommunalval bör införas.

Enligt motion K218, yrkande 1, av Alf Svensson (c) bör riksdagen hos

regeringen begära förslag om ändring i grundlagen så att skilda valdagar och fyraåriga mandatperioder införs.

I motion K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att folkstyrelsekommittén snarast lämnar förslag om införande av skilda valdagar (yrkande 3) och fyraåriga mandatperioder (yrkande 4).

Frågan om ändrad tidpunkt för kyrkofullmäktigeval tas upp i motion K713 av Owe Andréasson och Helge Hagberg (båda s). Enligt motionärerna borde valdeltagandet vid val till svenska kyrkans fullmäktigeförsamlingar öka om dessa valdes vid samma tidpunkt som övriga val.

Pågående utredning

Enligt folkstyrelsekommitténs direktiv är det en central uppgift för kommittén att utreda förutsättningarna för en förlängning av mandatperioderna. Kommittén bör enligt direktiven (dir. 1984:23) försöka skapa förutsättningar för att det skall bli möjligt att uppnå bred politisk enighet i frågan. Också frågan om den gemensamma valdagen, som enligt direktiven har samband med den förstnämnda frågan, skall behandlas av kommittén.

Beträffande den fråga som tas upp i motion K713 framhålls i folkstyrelsekommitténs direktiv att frågor om de kyrkliga valen har ett nära samband med frågorna om mandatperiodens längd och den gemensamma valdagen för riksdagsval och kommunalval. Enligt direktiven är det angeläget att kommittén överväger på vilket sätt man kan främja ett ökat deltagande i valen till kyrkofullmäktige.

Tidigare behandling

Frågorna om mandatperiodens längd och den gemensamma valdagen för riksdagsval och kommunalval behandlades av utskottet senast i betänkandet KU 1984/85:36 med anledning av då väckta motioner (m, fp). Utskottet uttalade att frågorna skulle komma att behandlas i folkstyrelsekommitténs fortsatta arbete. Utskottet ansåg att riksdagen inte borde föregripa utredningsarbetet genom uttalanden eller tillkännagivanden i dessa frågor till regeringen. Motionerna ansågs besvarade genom vad utskottet anfört om det pågående utredningsarbetet. Riksdagen följde utskottet.

4-procentsspärren vid riksdagsvalet

Motionerna

I motion K213 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pågående utredningsarbete bör ha inriktningen att den nuvarande 4-procentsspärren vid val till riksdagen slopas.

Enligt motion K218, yrkande 2, av Alf Svensson (c) bör systemet med 4-procentsspärren avvecklas. Enligt motionen skulle alltför kraftiga marginaleffekter i mandatfördelningen kunna undvikas om nuvarande riksspärr på

4 % ersattes med en intrapningskala, som kunde börja vid förslagsvis 1 % eller eventuellt vid något lägre nivå. Ett sådant system skulle enligt motionären göra valsyste­met smidigare och leda till en ökning av demokratis intensitet och effektivitet.

Pågående utredning och tidigare behandling

Frågor rörande 4-procentsspärren ligger inom folkstyrelsekommitténs uppdrag. Enligt kommittédirektiven (dir. 1984:23) bör det finnas en småpartispärr i valsyste­met på den nuvarande nivån. Denna spärr behöver enligt direktiven inte ha just den utformning som den har för närvarande. I tilläggsdirektiv (dir. 1984:44) har kommittén fått i uppdrag att pröva bl. a. frågan om åtgärder som syftar till att förhindra att småpartispärren kringgås.

Utskottet behandlade i betänkande KU 1984/85:36 en motion (vpk) med samma yrkande som i motion K213. Utskottet hänvisade till folkstyrelse­kommitténs arbete och ansåg motionen vara besvarad härmed. Riksdagen följde utskottet.

Sammansättningen av riksdagens utskott

Motionen

I motion K304 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att beredningen av frågan om partiernas utskottsrepresentation bör ha som utgångspunkt att varje parti som vid val till riksdagen erhållit minst 4 % av rösterna i riket tillförsäkras representa­tion i riksdagens utskott motsvarande styrkeförhållandena i riksdagen.

Tidigare behandling och pågående utredning

Frågan om sammansättningen av riksdagens utskott behandlades av konstitutionsutskottet våren 1985 med anledning av att utskottets arbetsgrupp för arbetsförhållande i riksdagen redovisat resultatet av sina överväganden rörande principerna för utskottens sammansättning. Arbetsgruppens be­handling av frågan hade som utgångspunkt de mindre riksdagspartiernas utskottsrepresentation. Samtidigt behandlade utskottet två motioner (vpk) i vilka väckts liknande yttranden som nu i motion K304.

Enligt utskottet borde frågan prövas i ett vidare sammanhang. Eftersom folkstyrelsekommittén behandlade frågor rörande riksdagen och dess arbets­former ansåg utskottet det vara naturligt att kommitténs uppdrag skulle få omfatta även principerna för utskottens sammansättning. Utskottet förordade att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

I en reservation (vpk) förordades att frågan skulle lösas genom en ändring i riksdagsordningen i syfte att garantera mindre riksdagspartier en rätt till utskottsplatser i förhållande till partiernas styrka i riksdagen.

Riksdagen följde utskottet.

För närmare information om gällande ordning och frågornas tidigare

Regeringen har i juni 1985 med överlämnande av utskottsbetänkandet uppdragit åt folkstyrelsekommittén att behandla frågorna.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande det pågående försöket med vissa nya inslag i riksdagens arbetsformer och ett antal under allmän motionstid väckta motioner rörande riksdagen. I sammanhanget tar utskottet också upp några motioner som gäller det inom folkstyrelsekommittén pågående utredningsarbetet med vissa författningspolitiska frågor.

Det *försök med nya arbetsformer* som riksdagen tidigare fattat beslut om (prop. 1984/85:190, KU 1984/85:36) har pågått sedan det innevarande riksmötets början. Försöksperioden är begränsad till detta riksmöte. I samband med det tidigare beslutet framhöll utskottet att försöksverksamheten måste bli föremål för en förutsättningslös utvärdering och att ett slutligt ställningstagande kunde göras först efter noggranna överväganden.

Konstitutionsutskottets arbetsgrupp för arbetsförhållandena i riksdagen har följt utvecklingen av försöket. Utskottet har på grundval av vad som framkommit under arbetsgruppens uppföljning i det föregående lämnat en redovisning av några av de viktigaste inslagen i försöksverksamheten och av hur dessa utfallit.

En grundläggande utgångspunkt för flera av de på försök vidtagna förändringarna var att skapa möjligheter att i riksdagen kunna debattera aktuella politiska frågor med kort varsel. Initiativtagaren till försöket, folkstyrelsekommittén, hade konstaterat att aktuella frågor ofta varit mer eller mindre överspelade när de väl kommit upp till diskussion i riksdagen. Kommittén betonade vikten av att de valda representanternas åsikter kunde komma fram på ett tidigt stadium i debatten.

Det ansågs mot denna bakgrund värdefullt att få pröva vissa nya debattformer. Den största förändringen gjordes beträffande frågeinstitutet. Karaktären av en tidsbegränsad försöksverksamhet gjorde det möjligt att pröva ett helt nytt frågeinstitut.

Under den uppföljning som arbetsgruppen gjort och vid utskottets fortsatta beredning har framkommit kritik som rör flera av inslagen i försöksverksamheten. Starkast är kritiken när det gäller det nya frågeinstitutet.

Som framgått ovan av arbetsgruppens statistik rörande frågestunderna, uppkom det en stor anhopning av frågor vid flera av frågestunderna under hösten 1985. Detta medförde svårigheter för massmedierna att hinna få fram referat av alla behandlade frågor och att få ut dessa i rätt tid. Arbetsgruppens statistik för perioden januari–april i år visar att frågestunderna under våren tidsmässigt fått en rimligare avgränsning än under hösten. Vid den första frågestunden efter påskuppehållet uppkom emellertid åter en stor anhopning frågor. Den längsta frågestunden hittills hölls den 15 maj. Denna frågestund pågick – med ett middagsuppehåll om ca 1 1/2 timme inräknat – från kl. 15.00 till kl. 19.45. Före frågestunden den 15 maj hade två torsdagar varit helgdagar och sammanträdesfria. Som en konsekvens härav kom det att

förflyta tre veckor mellan den sista frågestunden i april och den första frågestunden i maj.

Problemet med en stor anhopning av frågor på torsdagarna uppmärksammas i den under allmänna motionstiden väckta motionen 1985/86:K315 av Karin Ahrland (fp). Även tidpunkten på dagen för frågestunden är enligt motionären olycklig av flera skäl. Karin Ahrland framhåller särskilt de svårigheter som kan uppkomma för ledamöter att kunna förena ett deltagande i frågestunden med andra aktiviteter under samma vecka. Hon framhåller också att massmediernas möjligheter till bevakning av frågestunderna minskar ju senare på dagen de kommer. Enligt motionen saknas det anledning att fortsätta försöket, vilket dock enligt motionen inte hindrar att utskottet eller folkstyrelsekommittén återkommer med andra förslag i syfte att vitalisera frågestunderna.

Vad gäller tidpunkten på dagen för frågestunden har även framkommit kritik rörande förhållandet att en pågående debatt i annat ärende får avbrytas kl. 15.00 när frågestunden måste ta sin början. Att den nedkortade debatttiden inte ger tillräckligt utrymme för att utveckla en ordentlig argumentation är ett annat förhållande som kritiserats. Vidare är det vanligt att svarande statsråd använder sig av endast ett anförande för att läsa upp svaret på den väckta frågan och därefter inte går in i replikskifte med frågeställaren.

För regeringens och regeringskansliets vidkommande har den korta svarstiden från tisdag till torsdag inneburit en ökad tidspress och påfrestningar i beredningsarbetet. Till stor del väcks frågorna på tisdagar.

Någon helt rättvisande utvärdering av det nya frågeinstitutet är enligt utskottet inte möjligt efter en så kort försöksperiod som ett riksmöte. De svårigheter som uppkommit med det nya frågeinstitutet medför emellertid enligt utskottets mening att försöket inte bör fortsättas någon längre tid i dess nuvarande form. En återgång helt och hållet till det gamla systemet anser utskottet inte vara önskvärd utan att det först fått prövas andra lösningar. Utskottet vill härvid framhålla att också det tidigare frågeinstitutet hade brister, vilka utgjort starka motiv för att pröva en annan ordning.

Det är enligt utskottets mening lämpligt att utskottets arbetsgrupp får bereda frågan med sikte på att tidigt under kommande höst lägga fram förslag till utskottet. Arbetsgruppen bör få ta sig an frågan om möjliga förändringar helt förutsättningslöst. Det är enligt utskottet emellertid naturligt att arbetsgruppen undersöker vilka förbättringar som kan uppnås genom en tidigareläggning på dagen av frågestunden och om det kan öppnas en möjlighet att kunna hålla frågedebatter också på andra dagar än torsdagar. Arbetsgruppen bör vidare se över debattreglerna och överväga vad som kan göras för att skapa förutsättningar för att talarna skall kunna föra en meningsfull debatt. I det sammanhanget bör arbetsgruppen även uppmärksamma reglerna för interpellationsdebatterna och pröva om det går att åstadkomma en lösning som ger en möjlighet till samordning av fråge- och interpellationsdebatterna.

Utskottets ställningstagande förutsätter att tilläggsbestämmelserna 6.1.3 och 6.2.3 riksdagsordningen, som innehåller de regler för fråge- och interpellationsdebatterna som gäller under det innevarande riksmötet,

förlängs också in på nästa riksmöte. Enligt utskottets mening bör emellertid bestämmelserna endast få gälla till årsskiftet 1986-1987. Skulle någon godtagbar lösning inte ha åstadkommit före den tidpunkten förfaller alltså försöksverksamheten automatiskt.

Enligt utskottet bör den motion som Karin Ahrland väckt i ärendet anses vara besvarad med vad utskottet anfört rörande förändringar i frågeinstitutet.

Med anledning av viss kritik inom statsrådskretsen angående den s. k. fyraveckorsregeln i 6 kap. 1 § riksdagsordningen har arbetsgruppen förordat en viss förändring som redovisats i det föregående. Enligt utskottet bör denna fråga behandlas i samband med frågor om olika förändringar i försöksverksamheten.

Vad gäller informationsstunden på torsdagar har möjligheten för regeringen att lämna information i denna form utnyttjats i mycket begränsad omfattning. Redan erfarenheterna av de informationsstunder som hållits motiverar emellertid enligt arbetsgruppen att det prövas olika åtgärder för att väcka ett större intresse för dessa. Ett sätt att uppnå detta skulle vara att kort före informationsstundens början ge partikanslierna en förhandsdelning eller på annat sätt lämna uppgifter om vad informationen kommer att handla om. Härigenom skulle partierna bättre kunna bevaka informationsstunderna. Vidare bör undersökas om inte fler ämnesområden än vad som för närvarande gäller kan bli föremål för information i kammaren. En tidigareläggning av informationsstunden, så att denna förläggs i närmare anslutning till regeringssammanträdet, skulle enligt arbetsgruppen också vara fördelaktigt. Denna fråga har också ett samband med en tidigareläggning av frågestunden på torsdagar.

Utskottet instämmer i vad arbetsgruppen anfört rörande informationsstunderna. Även förändringar i försöksverksamheten i detta hänseende måste övervägas ytterligare i arbetsgruppen.

Försöksverksamheten i övrigt enligt riksdagens tidigare beslut gäller bl. a. debatter i aktuella frågor och debattider samt förenklingar i utskottsarbetet och längre uppehåll mellan voteringar. Utskottet anser att det är värdefullt att försöket får fortsätta – utom i ett hänseende som utskottet strax återkommer till – i enlighet med de uttalanden utskottet gjorde i betänkandet KU 1984/85:36 och som riksdagen ställt sig bakom. Den ändring som bör göras gäller folkstyrelsekommitténs förslag om att anordna en gemensam sammanträdesdag för utskottens sammanträden under sommaren 1986. Arbetsgruppen har konstaterat att det inte finns förutsättningar att anordna en sådan gemensam sammanträdesdag under sommaren 1986. Det uppdrag att rekommendera en lämplig sammanträdesdag som riksdagen lämnat talmanskonferensen bör därför enligt arbetsgruppen inte vidhållas. Utskottet delar arbetsgruppens bedömning, men vill samtidigt betona att det är angelägen att så många utskott som möjligt kan hålla sammanträden under sommaruppehållet även om någon gemensam dag för detta inte kan fastställas. Talmanskonferensen har också uttalat – med hänsyn till att 1986/87 års riksmöte börjar ovanligt sent – att det är angeläget att utskotten får fram debattärenden redan till det nya riksmötets början. Utskottet vill också erinra om vad utskottet (KU 1984/85:36) tidigare uttalat om att

utskotten måste väga in kammarens behov av en jämnare arbetsfördelning när de överväger behovet av sommarsammanträden.

Utskottets ställningstagande i fråga om sommarsammanträden innebär att utskottet inte lägger fram något förslag rörande förkortad motionstid för propositioner som väcks under sommaruppehållet.

Utskottet övergår här efter till att behandla ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år och som rör riksdagen.

I några motioner tas upp olika *frågor rörande riksdagens arbetsschema, m. m.*

Motion 1985/86:K307 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk, s, m, c, fp) behandlar kammarens veckoschema. Motionärerna framhåller att det måste vara en målsättning att i möjligaste mån förlägga riksdagsarbetet till dagtid.

Enligt motion 1985/86:K317 av Daniel Tarschys och Birgit Friggebo (båda fp) bör förvaltningsstyrelsen få i uppdrag att utarbeta en plan för utvidgad sekreterarservice åt ledamöterna. Vidare yrkar motionärerna att riksdagen på prov t. o. m. utgången av 1986/87 års riksmöte skall företa voteringar endast under dagplena.

Enligt motion 1985/86:K313 av Sture Ericson (s) bör var fjärde vecka under sessionstiden vara fri från sammanträden i plenum och utskott. Förslaget syftar till att ge ledamöterna ökade möjligheter att arbeta politiskt också i den egna valkretsen.

En fråga rörande riksdagsarbetet under den allmänna motionstiden tas upp i motion 1985/86:K305 av Nils Berndtson m. fl. (vpk). Enligt motionen bör riksdagen uttala att sammanträden i utskott och kammare endast i undantagsfall bör genomföras under den allmänna motionstiden.

Frågor som gäller riksdagsledamöternas arbetsvillkor såväl i som utanför riksdagen intar en central plats i det pågående arbetet i folkstyrelsekommittén. Enligt direktiven skall kommittén överväga åtgärder i syfte att effektivisera riksdagsarbetet. Som ett viktigt skäl härtill har anförts ledamöternas möjligheter att kunna hålla kontakten med sina väljare. Vissa ändringar i riksdagens arbetsrytm och ett annat system för voteringar nämns i direktiven som exempel på tänkbara åtgärder. Ledamöternas arbetsvillkor kan enligt direktiven förbättras också på andra sätt, t. ex. genom ökad sekreterarhjälp.

I samband med att kommittén genomfört undersökningar rörande ledamöternas arbetsvillkor har framkommit flera olika förslag till förbättringar. Många av förslagen ligger i linje med de förslag som väckts i de motioner som utskottet nu behandlar. Beträffande ordningen med voteringar i kammaren har, som nämnts tidigare, kommittén lagt fram vissa förslag inom försöksverksamhetens ram. Kommittén torde ha anledning att återkomma till frågor rörande voteringarna i kammaren i sin behandling av frågor rörande riksdagens veckoschema och arbetsrytm.

Det är enligt utskottets mening angeläget att vidta åtgärder av olika slag för att förbättra ledamöternas arbetsvillkor. Detta gäller såväl sådana övergripande frågor som planeringen av och rytmen i riksdagsarbetet som frågor av mera servicebetonad karaktär, t. ex. sekreterarservice. Eftersom folkstyrelsekommitténs arbete nu är inne i ett slutskede finns det förutsättningar för att inom en relativt kort tidrymd kunna ta ställning till vilka åtgärder som bör vidtas för att förbättra arbetsvillkoren för riksdagsarbetet. Enligt utskottet

bör riksdagen därför inte nu föregripa det pågående utredningsarbetet genom att ta ställning i vissa frågor. Motionerna bör anses besvarade med hänvisning till det pågående utredningsarbetet.

När det gäller sådana frågor av servicekaraktär som utskottet nyss nämnde, har dessa under senare år uppmärksammats i olika sammanhang. Det pågår också viss verksamhet i syfte att åstadkomma förbättringar. Bl. a. har det inletts en utbyggnad av ADB-stödet till ledamöterna. Det finns emellertid ett behov av att ytterligare se över olika frågor rörande ledamöternas service. Utskottets arbetsgrupp har tidigare lagt fram olika förslag. Enligt utskottet bör arbetsgruppen på nytt ta upp frågor av detta slag. I samband med den fortsatta uppföljningen av det försök med nya arbetsformer som utskottet behandlat ovan bör arbetsgruppen även göra en mer ingående prövning rörande voteringarna i kammaren.

I tre motioner har tagits upp vissa frågor som rör *utskottsorganisationen*.

En ändrad benämning på trafikutskottet till kommunikationsutskottet föreslås i motion 1985/86:K303 av Görel Bohlin (m).

Detta förslag har tidigare behandlats av riksdagen och har då avslagits. Utskottet avstyrker motionen.

Enligt motion 1985/86:K310 av Elver Jonsson och Börje Stensson (båda fp) bör samtliga alkoholpolitiska frågor hänskjutas till socialutskottet.

Konstitutionsutskottet har sedan 1983 års utskottsreform trädde i kraft vid ett par tillfällen behandlat skilda frågor rörande förändringar i utskottsorganisationen (KU 1984/85:11 och KU 1984/85:36). Flera av de förslag till förändringar som därvid förts fram motionsvägen har utskottet i och för sig ansett beaktansvärda. Utskottet har emellertid ansett att något initiativ till större förändringar inte bör tas innan ytterligare erfarenheter vunnits av den nya ordningen.

Frågan om beredningen av de alkoholpolitiska frågorna övervägdes i samband med 1983 års utskottsreform. Denna fråga bör enligt utskottets mening liksom även vissa andra motionsvägen väckta frågor rörande utskottsorganisationen så småningom tas upp till förnyade överväganden mot bakgrund av erfarenheterna av 1983 års reform. Utskottet anser emellertid att det ännu är för tidigt att ta ett initiativ i frågan och avstyrker därför motionen. De problem som kan uppkomma genom att de alkoholpolitiska frågorna bereds i två olika utskott bör enligt konstitutionsutskottets mening tills vidare kunna lösas genom yttranden utskotten emellan.

I motion 1985/86:K320 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen skall inrätta ett särskilt utskott för frågor som gäller sjukdomen aids. Utskottet vill erinra om att socialutskottet under våren behandlat åtskilliga frågor som gäller förebyggande insatser mot aids och vård av aids-sjuka. Konstitutionsutskottet finner det vara naturligt att socialutskottet, som besitter den sakliga kompetensen i hälso- och sjukvårdsfrågor, också bereder frågor som gäller sjukdomen aids. Motionen avstyrks följaktligen.

I motion 1985/86:801 av Bo Hammar (vpk) tas upp frågan om *budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna*. Enligt motionen bör riksdagen göra ett tillkännagivande till regeringen av innebörd att riksdagens ledamöter skall få del av budgetpropositionen samtidigt som massmedierna.

Utskottet har i årets granskning (KU 1985/86:25) uppmärksammat viss

fråga rörande budgetpropositionens offentlighöörande. Därvid har utskottet framhållit bl. a. att riksdagens företrädesrätt till de ärenden som regeringen förelägger riksdagen är en grundläggande princip. Utskottet har samtidigt uttalat förståelse för att det genom avtalet med pressens samarbetsnämnd skapats förutsättningar för centrala massmedier att förbereda information rörande budgetpropositionen till allmänheten, men framhållit att utvecklingen mot en starkt växande krets av förhandsinformerade är betänklilig. En översyn är därför enligt utskottet väl motiverad.

Utskottet vill hänvisa till vad utskottet uttalat i granskningsbetänkandet. Där framgår att frågan behandlas inom regeringskansliet av en särskild arbetsgrupp. Utskottet anser att motionen kan anses tillgodosedd med hänsyn till den utredning som nu pågår.

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) hemställer i sin motion 1985/86:K311 av talmanskonferensen skall få i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag om en *riksdagens tidning* i enlighet med vad som anges i motionen. Enligt motionärerna ger tidningen Från Riksdag & Departement inte någon tillfredsställande spegling av vad som händer i riksdagen. Riksdagen bör därför enligt motionärerna på nytt ta upp tidningsfrågan med syfte att ge riksdagen en tidning som bättre och mera utförligt redovisar riksdagens arbete.

Utskottet anser i likhet med vad förvaltningsstyrelsen yttrat med anledning av motionen att riksdagen bör behålla den nuvarande tidningen. Vissa förändringar i de riktlinjer för tidningen som riksdagen beslutat bör enligt utskottets mening kunna övervägas. Detta bör i första hand ske i referensgruppen för informationsfrågor i nära samråd med tidningens redaktion. Skulle referensgruppens diskussioner leda till önskemål om förändrade riktlinjer vill utskottet erinra om att sådana ändringar i av riksdagen beslutade riktlinjer först skall beredas av konstitutionsutskottet.

Utskottet vill således inte tillstyrka motionsyrkandet om att talmanskonferensen skall få i uppdrag att tillsätta en särskild arbetsgrupp i frågan.

I motion 1985/86:K309 av Anders Björck (m) och i motion 1985/86:K319 av Pär Granstedt (c) föreslås åtgärder för att möjliggöra *mottagning av satellit-TV i riksdagshuset*. Förvaltningsstyrelsen har i ett yttrande med anledning av motionerna lämnat en redovisning av en pågående försöksverksamhet med mottagning av satellit-TV.

Utskottet anser att det är tillfredsställande att åtgärder redan vidtagits i syfte att pröva möjligheten för riksdagen att tillgodogöra sig den nyhetsrapportering som förmedlas via satellit och förutsätter att försöksverksamheten fortsätter till dess att ett slutgiltigt ställningstagande har skett. Ett sådant bör enligt utskottets mening anstå till dess att de tekniska och ekonomiska aspekterna utretts närmare inom förvaltningskontoret. Utskottet anser med hänsyn till den pågående försöksverksamheten att det inte är nödvändigt att förvaltningskontoret får ett särskilt uppdrag i frågan. Utskottet anser att motionerna K309 och K319 redan är tillgodosedda med hänvisning till det pågående försöket.

Enligt motion 1985/86:K316 av Maria Leissner (fp) bör riksdagen på nytt ta upp frågan om att anordna någon form av flexibel *barntillsyn i riksdagshuset*, framför allt under den tid då det är arbetsplenum. Denna fråga har tagits upp

också i en skrivelse som den socialdemokratiska riksdagsgruppens styrelse överlämnat till utskottets arbetsgrupp.

I den tidigare i detta betänkande delvis behandlade motionen 1985/86:K307 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk, s, m, c, fp) aktualiseras även en fråga om att iordningställa särskilda lokaler som ledamöterna skall kunna använda vid tillfälliga besök av familjen.

Enligt utskottets mening bör förvaltningsstyrelsen med anledning av vad som anförts i motion K316 få i uppdrag att på nytt undersöka vilket behov av tillfällig barntillsyn som finns bland riksdagens ledamöter. Förvaltningskontoret bör senare i lämpligt sammanhang redovisa resultatet av undersökningen för riksdagen.

Det framgår av förvaltningsstyrelsens yttrande till utskottet i detta ärende att det redan finns möjligheter att använda vissa lokaler för sådana ändamål som avses i motion K307. Ett sådant utnyttjande måste emellertid anpassas till att lokalerna behövs också för andra ändamål. Utskottet anser att motion K307 i nu aktuell del får anses tillgodosedd med vad utskottet nu anför.

Slutligen tar utskottet i detta sammanhang upp några motioner som gäller *vissa frågor som behandlas av folkstyrelsekommittén*.

I en av dessa motioner, 1985/86:K207, yrkande 14, av Ulf Adelson m. fl. (m), tas upp olika frågor som rör minoritetsskyddet i regeringsformen och i riksdagsordningen, bl. a. vad gäller bestämmelserna om utskottsminoritets rätt att få till stånd lagrådsremiss. Utskottsminoritets rätt att begära in upplysningar och yttranden behandlas också i motion 1985/86:K214, yrkande 2, av Karin Söder m. fl. (c).

I den nyss nämnda motionen K207, yrkande 13, och i motion 1985/86:K218, yrkande 1, av Alf Svensson (c) samt i motion 1985/86:K610 av Birgit Friggebo m. fl. (fp) förordas en ordning med fyraåriga mandatperioder och skilda valdagar för riksdags- och kommunalvalen. I motion 1985/86:K713 av Owe Andréasson och Helge Hagberg (båda s) förordas att kyrkofullmäktigeval skall företas vid samma tidpunkt som övriga val. Enligt motionärerna skulle detta skapa förutsättningar för ett ökat valdeltagande i de kyrkliga valen.

Ett avskaffande av resp. förändringar i ordningen med en 4-procentsspärr vid riksdagsvalet yrkas i motion 1985/86:K213 av Lars Werner (vpk) och i motion 1985/86:K218, yrkande 2, av Alf Svensson (c). Principerna för representationen i riksdagens utskott behandlas i motion 1985/86:304 av Lars Werner m. fl. (vpk).

De frågor som har tagits upp i de nu nämnda motionerna behandlas för närvarande i folkstyrelsekommittén. Kommitténs arbete är, som utskottet tidigare nämnt, inne i ett slutskede. Resultatet av utredningsarbetet bör föreligga innan riksdagen tar ställning till de väckta frågorna. Enligt utskottets mening bör motionerna anses vara besvarade med hänvisning till det pågående utredningsarbetet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *försök med nya arbetsformer*
 - a) att riksdagen antar det i *bilaga* intagna förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen och förklarar motion 1985/86:K315 besvarad med vad utskottet anfört,
 - b) att riksdagen godkänner vad utskottet föreslagit rörande försöksverksamheten i övrigt,
2. beträffande *frågor rörande riksdagens arbetsschema, m. m.*

att riksdagen förklarar motionerna 1985/86:K305, 1985/86:K307 i denna del, 1985/86:K313 och 1985/86:K317 besvarade med vad utskottet anfört,
3. beträffande *utskottsorganisationen*

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K303, 1985/86:K310 och 1985/86:K320,
4. beträffande *budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna*,

att riksdagen förklarar motion 1985/86:K801 besvarad med vad utskottet anfört,
5. beträffande *riksdagens tidning*

att riksdagen avslår motion 1985/86:K311,
6. beträffande *mottagning av satellit-TV i riksdagshuset*

att riksdagen förklarar motionerna 1985/86:K309 och 1985/86:K319 besvarade med vad utskottet anfört,
7. beträffande *barntillsyn i riksdagshuset, m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:K316 uppdrar åt förvaltningskontoret att utreda riksdagsledamöternas behov av tillfällig barntillsyn samt förklarar motion 1985/86:K307 i denna del besvarad med vad utskottet anfört,
8. beträffande *vissa frågor som behandlas av folkstyrelsekommittén*

att riksdagen förklarar motionerna 1985/86:K207, yrkandena 13 och 14, 1985/86:K213, 1985/86:K214, yrkande 2, 1985/86:K218 yrkandena 1 och 2, 1985/86:K304, 1985/86:K610, yrkandena 3 och 4, och 1985/86:K713 besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 20 maj 1986

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Sture Thun (s), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Torgny Larsson (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ulla Pettersson (s), Birger Hagård (m) och Karl Boo (c).

1. Riksdagens tidning (mom. 5)

Bengt Kindbom och Karl Boo (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet anser i likhet med" och slutar med "i frågan" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har de riktlinjer som för närvarande gäller för riksdagens tidning visat sig vara alltför strikta. Som förvaltningsstyrelsen framhållit i sitt yttrande i detta ärende binder riktlinjerna redaktionen på olika sätt. De förhindrar därigenom enligt utskottets mening en önskvärd journalistisk förnyelse. Utskottet anser att riksdagen bör ta upp tidsningsfrågan på nytt och vidta förändringar i enlighet med vad som förordats i motion K311. Det är dock inte nödvändigt att tillsätta en särskild arbetsgrupp. Frågan bör kunna beredas i referensgruppen för informationsfrågor i riksdagen.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande riksdagens tidning

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:K311 uppdrar åt riksdagens referensgrupp för informationsfrågor att lägga fram ett förslag om en riksdagens tidning i enlighet med vad som angetts i motionen.

2. Mottagning av satellit-TV i riksdagshuset (mom. 6)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet anser att" och slutar med "pågående försöket" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening finns det anledning att ställa sig mycket tveksam till om de kostnader för riksdagen som mottagning av satellit-TV för med sig kan försvaras med att det finns ett verkligt behov för riksdagsledamöterna att ta del av det utbud som förmedlas via satellit. Utskottet vill också betona att den försöksverksamhet som igångsatts inte får föregripa beslutsfattandet. Riksdagen måste obundet kunna pröva frågan. Utskottet anser att det inte bör tas något ytterligare initiativ i frågan. Utskottet avstyrker motionerna K309 och K319.

dels att utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande mottagning av satellit-TV i riksdagshuset

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:K309 och 1985/86:K319.

Särskilda yttranden

1. Riksdagens beredning av alkoholpolitiska frågor

Börje Stensson (fp) anför:

De alkoholpolitiska frågorna berör visserligen många samhällsområden, men de är i första hand av socialpolitisk karaktär. Det är därför naturligt att

socialutskottet alltid får pröva dessa frågor. Utskottet uttalar att frågan om beredningen av de alkoholpolitiska frågorna senare bör tas upp till nya överväganden. Tills detta kan ske har utskottet erinrat om att de problem som uppkommer genom att de alkoholpolitiska frågorna bereds i två olika utskott tills vidare kan lösas genom yttranden mellan utskotten. Detta kan enligt min mening accepteras bara som en högst tillfällig lösning på problemet.

2. Sammansättningen av riksdagens utskott

Nils Berndtson (vpk) och Wivi-Anne Cederqvist (s) anför:

I avvaktan på folkstyrelsekommitténs arbete avstår utskottet från ställningstagande till några motioner, däribland motion 1985/86:K304, om principerna för representationen i riksdagens utskott. Vi vill dock framhålla som vår mening att beredningen av denna fråga bör ha som utgångspunkt att varje parti, som vid val till riksdagen erhållit minst 4 % av rösterna i riket, tillförsäkras representation i riksdagens utskott motsvarande styrkeförhållandena i riksdagen.

Förslag till Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelserna 6.1.3 och 6.2.3 riksdagsordningen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

6.1.3

Vid 1985/86 års riksmöte skall följande tillämpas.

Vid 1986/87 års riksmöte skall *intill 1986 års utgång* följande tillämpas.

När ett statsråd besvarar en interpellation får svaret lämnas i ett anförande som räcker längst tio minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare två anföranden i interpellationsdebatten om vardera längst sex minuter.

Interpellanten och andra ledamöter som senast dagen före det sammanträde då svaret skall lämnas har anmält att de önskar ordet vid överläggningen kan få ordet för högst tre anföranden, varav det första får räkna längst sex minuter och övriga två längst tre minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får räkna längst sex minuter och det andra längst tre minuter.

Kortare inlägg från statsråd som avses i 2 kap. 15 § får i en interpellationsdebatt ej överstiga tre minuter. På sådana inlägg får inte avges genmäle.

6.2.3

Vid 1985/86 års riksmöte skall följande tillämpas i stället för tilläggsbestämmelse 6.2.2.

Vid 1986/87 års riksmöte skall *intill 1986 års utgång* följande tillämpas i stället för tilläggsbestämmelse 6.2.2.

Frågor besvaras vid en frågestund varje torsdag som riksdagen sammanträder. Vid denna frågestund besvaras frågor som har ingivits till kammarkansliet senast kl. 13 under tisdagen i samma vecka. En fråga som inte besvaras vid denna frågestund förfaller om inte den ledamot, som ingivit frågan, senast kl. 13 tisdagen närmast före nästkommande frågestund meddelar kammarkansliet att frågan skall kvarstå till den frågestunden.

När en fråga besvaras får det första anförandet från varje talare räkna längst två minuter. Anföranden därefter får räkna längst en minut. Varje talare får ordet högst tre gånger.

Vid frågestund får talmannen utan hinder av tilläggsbestämmelse 2.15.4 anvisa plats i plenisalen från vilken talare skall yttra sig.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1986.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1985:1068.

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Motionerna</i>	2
<i>Inledning</i>	4
<i>Försök med nya arbetsformer</i>	5
Frågeinstitutet	5
Informationsstund på torsdagar	11
Interpellationsdebatterna	12
Vissa andra frågor rörande riksdagsdebatterna	14
Utjämnning av kammarens arbetsbörda	15
<i>Vissa frågor rörande riksdagens arbetsschema, m. m.</i>	17
Motionerna	17
Vissa uppgifter i anslutning till motionerna	19
<i>Utskottsorganisationen m. m.</i>	19
Motionerna	19
Vissa uppgifter i anslutning till motionerna	20
<i>Budgetpropositionens tillgänglighet för riksdagsledamöterna</i>	21
Motionen	21
Gällande ordning	21
Pågående utredning	21
<i>Riksdagens tidning</i>	22
Motionen	22
Tidningsfrågans tidigare behandling	22
Vissa uppgifter om Från Riksdag & Departement	24
Yttrande av förvaltningskontoret	24
<i>Mottagning av satellit-TV i riksdagshuset</i>	25
Motionerna	25
Pågående arbete	25
<i>Barntillsyn i riksdagshuset, m. m.</i>	25
Motionerna, m. m.	25
Tidigare behandling av frågan om barntillsyn i riksdagens lokaler	25
Förvaltningskontorets yttrande med anledning av nu förevarande motionsförslag	26
<i>Vissa frågor som behandlas av folkstyrelsekommittén</i>	27
<i>Minoritetsskydd, m. m.</i>	27
Motionerna	27
Gällande utformning av RO 4:10	27
Tidigare behandling och pågående utredning	28
<i>Mandatperioder, valdagar, m. m.</i>	28
Motionerna	28
Pågående utredning	29
Tidigare behandling	29
<i>4-procentsspärren vid riksdagsvalet</i>	29
Motionerna	29
Pågående utredning och tidigare behandling	30
<i>Sammansättningen av riksdagens utskott</i>	30
Motionen	30
Tidigare behandling och pågående utredning	30

<i>Utskottet</i>	31	KU 1985/86:30
<i>Utskottets hemställan</i>	38	
<i>Reservationer</i>	39	
<i>Särskilda yttranden</i>	40	
<i>Bilaga</i>	41	

